

Załącznik
uchwały Nr XXVIII/268/2021 Rady
Miejskiej w Bytowie
z dnia 24.02.2021 r.

Gminny Program
Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie
oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie
w Gminie Bytów
na lata 2021-2025

Bytów 2021

SPIS TREŚCI

I. WPROWADZENIE	3
1. DEFINICJA ZJAWISKA PRZEMOCY DOMOWEJ	3
2. RODZAJE I FORMY PRZEMOCY W RODZINIE	3
3. SKALA ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE W KRAJU.....	4
4. PODSTAWY PRAWNE TWORZENIA PROGRAMU.....	7
5. ADRESACI PROGRAMU	8
II. DIAGNOZA PROBLEMU PRZEMOCY W GMINIE	8
1. CHARAKTERYSTYKA GMINY	9
2. PRZEMOC W RODZINIE W ŚWIETLE ŹRÓDEŁ ZASTANYCH.....	11
2.1. PODMIOTY ŚWIADCZĄCE WSPARCIE W GMINIE	11
2.2. PODMIOTY SPOZA GMINY WSPIERAJĄCE MIESZKAŃCÓW GMINY	17
3. WSPÓŁPRACA KOŚCIOŁÓW W ZAKRESIE EDUKACJI NA TEMAT PRZEMOCY W RODZINIE I WSPIERANIA RODZIN W KRYZYSIE.....	21
4. BADANIA ANKIETOWE DOTYCZĄCE PRZEMOCY	23
4.1. BADANIA W ŚRODOWISKU LOKALNYM	23
4.2. BADANIA W ŚRODOWISKU SZKOLNYM	29
4.3. BADANIA W ŚRODOWISKU DZIECI I MŁODZIEŻY SZKOLNEJ.....	31
5. ZAPEWNIENIE BEZPIECZEŃSTWA KRZYWDZONYM DZIECIOM.....	34
6. ANALIZA SWOT WYBRANYCH OBSZARÓW PROBLEMOWYCH	34
7. OCENA WDROŻENIA ZAŁOŻEŃ POPRZEDNIO REALIZOWANEGO PROGRAMU.....	39
III. PROJEKTOWANE DZIAŁANIA PROGRAMOWE	41
1. CEL GŁÓWNY PROGRAMU	41
2. CELE OPERACYJNE I DZIAŁANIA	42
IV. REALIZACJA PROGRAMU.....	51
1. KOORDYNATOR, PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE I PARTNERZY.....	51
2. MONITORING I EWALUACJA.....	51
3. FINANSOWANIE	52
• SPIS TABEL I WYKRESÓW	53

I. WPROWADZENIE

1. DEFINICJA ZJAWISKA PRZEMOCY DOMOWEJ

Przemoc w rodzinie można oceniać w kategoriach prawnych, moralnych, psychologicznych i społecznych. Na potrzeby niniejszego Programu najbardziej odpowiednią definicją przemocy jest definicja zawarta w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Definiuje przemoc w rodzinie jako „jednorazowe albo powtarzające się, umyślnie działanie lub zaniechanie, naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą”.

2. RODZAJE I FORMY PRZEMOCY W RODZINIE

Wyróżnia się cztery podstawowe rodzaje przemocy: **fizyczną, psychiczną, seksualną i ekonomiczną**. Rozszerzenie tych pojęć przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1. Rodzaje i formy przemocy

rodzaje	formy
przemoc fizyczna	popychanie, odpychanie, obezwładnianie, przytrzymywanie, policzkowanie, szczypanie, kopanie, duszenie, bicie otwartą ręką i pięściami, bicie przedmiotami, ciskanie w kogoś przedmiotami, parzenie, polewanie substancjami żrącymi, użycie broni, porzucanie w niebezpiecznej okolicy, nieudzielanie koniecznej pomocy itp.
przemoc psychiczna	wyśmiewanie poglądów, religii, pochodzenia, narzucanie własnych poglądów, karanie przez odmowę uczuć, zainteresowania, szacunku, stała krytyka, wmawianie choroby psychicznej, izolacja społeczna (kontrolowanie i ograniczanie kontaktów z innymi osobami), domaganie się posłuszeństwa, ograniczanie snu i pożywienia, degradacja werbalna (wyzywanie, poniżanie, upokarzanie, zawstydzanie), stosowanie gróźb itp.
przemoc seksualna	wymuszanie pożycia seksualnego, wymuszanie nieakceptowanych pieszczot i praktyk seksualnych, wymuszanie seksu z osobami trzecimi, sadystyczne formy współżycia seksualnego, demonstrowanie zazdrości, krytyka zachowań seksualnych itp.
przemoc ekonomiczna	odbieranie zarobionych pieniędzy, uniemożliwianie podjęcia pracy zarobkowej, niezaspokajanie podstawowych, materialnych potrzeb rodziny itp.

Dane Ogólnopolskiego Pogotowia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie „Niebieska Linia”.

Ofiarami przemocy w rodzinie są na ogół kobiety i dzieci, rzadko mężczyźni. Kategorią ofiar przemocy, o której mówi się nieco rzadziej niż o dzieciach i kobietach, są osoby niepełnosprawne i ludzie starsi. Najczęstszym objawem obserwowanym u osób

doznających przemocy jest wyuczona bezradność. Jest ona poddaniem się, zaprzestaniem działania, co wynika z przekonania, że cokolwiek się zrobi, nie będzie to miało żadnego znaczenia, gdyż zawsze znajdzie się powód do zachowań agresywnych.

Wyuczona bezradność prowadzi do wielu negatywnych skutków, które mogą przejawiać się w trzech sferach:

- deficyty poznawcze, które polegają na ogólnym przekonaniu, iż nie ma takich sytuacji, w których możliwa jest zmiana, że w konkretnej sytuacji nic nie można zrobić i nikt nie jest w stanie pomóc;
- deficyty motywacyjne, które polegają na tym, że osoba zachowuje się biernie, jest zrezygowana, nie podejmuje żadnych działań, aby zmienić swoją sytuację;
- deficyty emocjonalne, które objawiają się stanami apatii, lęku, depresji, uczucia zmęczenia, niekompetencji i wrogości.

Ofiara przemocy, jeśli przez lata była poniżana i wykorzystywana, potrzebuje dużo czasu, aby odbudować świadomość swojej wartości. Wielu ofiarom udaje się przeciwstawić sprawcy, niemniej jednak większość potrzebuje pomocy innych. Bez odpowiedniego wsparcia ofiara przemocy nigdy nie zdobędzie się sama na odwagę, żeby przeciwstawić się stosowaniu wobec niej przemocy.

3. SKALA ZJAWISKA PRZEMOCY W RODZINIE W KRAJU

Statystyki policyjne, stanowiące dalece niewystarczające, ale nadal podstawowe źródło informacji o skali zjawiska przemocy w rodzinie ujawniają, że w 2019 r. liczba ofiar przemocy domowej kształtowała się na poziomie 88 032 osoby (w tym 65 195 to kobiety, 12 161 to dzieci i młodzież do 18 roku życia, a 10 676 to mężczyźni). Szczegółowe dane za rok 2019 prezentuje poniższa tabela.

Tabela 2. Policyjne statystyki procedury „Niebieskie Karty” za rok 2019

Lp.	liczba wypełnionych formularzy „Niebieskie Karty”	74 313 w tym: - 61 076 wszczynających procedurę - 13 237 dotyczących kolejnych przypadków w trakcie procedury
1	ogólna liczba ofiar przemocy	88 032
1a	liczba ofiar – kobiet	65 195
1b	liczba ofiar – mężczyzn	10 676
1c	liczba ofiar – małoletnich	12 161
2	ogólna liczba osób podejrzewanych o przemoc	74 910

2a	liczba podejrzewanych sprawców – kobiet	6 448
2b	liczba podejrzewanych sprawców – mężczyzn	68 148
2c	liczba podejrzewanych sprawców – nieletnich	314
3	ogólna liczba podejrzewanych sprawców będących pod wpływem alkoholu	42 583
3a	podejrzewani sprawcy pod wpływem alkoholu – kobiety	2 126
3b	podejrzewani sprawcy pod wpływem alkoholu – mężczyźni	40 435
3c	podejrzewani sprawcy pod wpływem alkoholu – nieletni	22
4	liczba dzieci umieszczonych w nie zagrażającym im miejscu (np. rodzina zastępcza, dalsza rodzina, placówka opiekuńcza)	309

Źródło: <http://statystyka.policja.pl/st/wybrane-statystyki/przemoc-w-rodzinie/50863,Przemoc-w-rodzinie.html>

Należy zaznaczyć, że w 2012 r. zmienił się system rejestracji statystycznej w związku z przemocą domową, stąd też prezentowane liczby dotyczą działań podjętych w procedurze „Niebieskie Karty” wyłącznie przez Policję i nie obejmują danych dotyczących działalności innych podmiotów upoważnionych do zwalczania przemocy domowej.

Pewne światło na kwestie zjawiska przemocy w rodzinie rzucają przeprowadzane co jakiś czas badania. Dwukrotnie, w 2007 i w 2010 r., wykonywał takie badania na zlecenie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej TNS OBOP.

Wyniki badania z września 2007 r. w kwestii występowania zjawiska przemocy w rodzinie według ofiar, sprawców i świadków pokazują, że kiedykolwiek jakiegokolwiek formy przemocy od członka rodziny doświadczył więcej niż co trzeci Polak (36%). Co piąty Polak (20%) – wedle uzyskanych deklaracji – był sprawcą przemocy wobec członków swojego gospodarstwa domowego.

Sprawcy najczęściej przyznawali się do przemocy psychicznej (15%), znacznie rzadziej do fizycznej (9%), a bardzo rzadko do ekonomicznej (2%) i seksualnej (0,4%). Do bycia ofiarami przemocy najczęściej przyznawały się kobiety (39%), mieszkańcy miast powyżej 500 tys. (42%). Do doświadczenia przemocy co najmniej raz, częściej przyznawały się osoby z wyższym niż z podstawowym wykształceniem. Doświadczenie przemocy w rodzinie wpływa na jej stosowanie wobec członków rodziny – 13% Polaków to jednocześnie ofiary i sprawcy przemocy.

Przeprowadzone trzy lata później (w listopadzie i grudniu 2010 r.) badanie w ramach Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie pokazało, iż:

- kobiety stanowią 63% ofiar przemocy fizycznej, 64% ofiar przemocy psychicznej, 70% ofiar przemocy ekonomicznej;

- prawie połowa społeczeństwa (47%) jest zdania, że system prawny w naszym kraju w większym stopniu chroni ofiary przemocy w rodzinie, jeśli są nimi kobiety;
- spożywanie alkoholu ma duży wpływ na występowanie przemocy w rodzinach – 45% ofiar (niezależnie od rodzaju przemocy) stwierdziło, że przynajmniej raz sprawca był w momencie zdarzenia pod wpływem alkoholu;
- inne problemy, które występują wspólnie z przemocą domową, to: brak pieniędzy (18%), problemy małżeńskie (15%), problemy w pracy (10%).

W listopadzie 2014 r. na zlecenie Ministerstwa Spraw Wewnętrznych grupa badawcza IPSOS przeprowadziła sondaż na temat występowania przemocy w rodzinie i częstotliwości zgłaszania tego rodzaju przypadków. 14% badanych zadeklarowało w tym sondażu, że w ciągu ostatniego roku było świadkiem przemocy w rodzinie. Zdecydowana większość zaobserwowanych przypadków stanowiła przemoc o charakterze psychicznym (75%) lub fizycznym (58%).

W ramach projektu „Diagnoza i porównanie skali zjawiska przemocy w rodzinie oraz ocena efektywności działań podejmowanych na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie”, zostały przeprowadzone przez firmę WYG PSDB sp. z o.o. na przełomie lipca i sierpnia 2014 r. ogólnopolskie badania ankietowe na zlecenie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.

Podsumowując wyniki przeprowadzonego badania stwierdzono, że istnieje tendencja do wąskiego rozumienia pojęcia „przemocy”, głównie jako przemocy fizycznej. Przemoc traktowana jest jako coś złego i spotyka się ze społecznym potępieniem. Przejawy przemocy psychicznej oraz seksualnej nie były traktowane jako przemoc, dopóki ich tak nie nazwano w badaniu. Po otrzymaniu definicji 4 rodzajów przemocy, okazało się, że formą przemocy występującą najczęściej jest przemoc psychiczna, wcześniej niezauważana przez badanych.

Negatywnie odbierani są sprawcy wszelkiego rodzaju przemocy. Badanie uwidocznilo jednak wyraźną tendencję do przerzucania winy na ofiarę. Większość osób badanych dostrzega problem przemocy wobec dzieci. Badania pokazały całkowity brak tolerancji dla dwóch form przemocy wobec dzieci: pozbawianie ich posiłku oraz przemocy seksualnej.

Zdecydowana większość osób uczestniczących w obu badaniach nie zgadzała się ze stwierdzeniem, że cokolwiek usprawiedliwia przemoc w rodzinie. Zdecydowana większość (prawie 3/4) badanych uważa, że rodziny dotknięte przemocą nie otrzymują wystarczającej pomocy. Ważnym wnioskiem z badania jest fakt, że aż 80,7% badanych uważa, iż przemoc dotyka wielu środowisk, nie zaś tylko tzw. rodzin „patologicznych”. To dużo, jednak istotnie mniej niż w roku 2007, gdy stwierdzenie to potwierdziło 89,9% badanych.

Dwukrotnie, w 2009 i w 2015 r. ogólnopolskie badania na zlecenie Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, dotyczące przemocy w rodzinie wobec osób starszych i niepełnosprawnych, realizował Instytut Psychologii Polskiej Akademii Nauk. Generalnie, wskazując podobieństwa między wynikami przeprowadzonych badań, stwierdzono przede wszystkim, że przemoc w rodzinie wobec osób starszych i niepełnosprawnych jest zjawiskiem zdecydowanie zauważalnym. Nie ustalono przy tym jakiegokolwiek roli statusu ekonomiczno-społecznego rodzin, w których przemoc występuje.

Przytaczając powyższe dane, należy pamiętać, że przemoc w rodzinie wiąże się z lękiem ofiar i świadków przed ujawnianiem takich przypadków, w związku z czym bardzo trudno oszacować rzeczywistą skalę tego zjawiska.

4. PODSTAWY PRAWNE TWORZENIA PROGRAMU

Niniejszy Program został opracowany w Miejskim Ośrodku Pomocy Społecznej w Bytowie przy merytorycznym wsparciu Ośrodka Kształcenia Służb Publicznych i Socjalnych – Centrum AV w Częstochowie. Jest zgodny z art. 6 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (tj. Dz. U. z 2020 r. poz. 218 z późn. zm.), który w ramach zadań własnych gminy przewiduje „opracowanie i realizację gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie”.

Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie określa dla samorządu gminnego także następujące zadania: prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, w szczególności poprzez działania edukacyjne służące wzmocnieniu opiekuńczych i wychowawczych kompetencji rodziców w rodzinach zagrożonych przemocą, zapewnienie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia, tworzenie zespołów interdyscyplinarnych.

Akty prawne wspomagające podejmowanie działań na rzecz ofiar i sprawców przemocy to:

1. ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2020 r. poz. 713 z późn. zm.);
2. ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (tj. Dz. U. z 2020 r. poz. 1876 z późn. zm.);
3. ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (tj. Dz. U. z 2019 r. poz. 2277 z późn. zm.);
4. ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (tj. Dz. U. z 2020 r. poz. 2050 z późn. zm.);

5. rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. 2011 nr 209 poz. 1245);
6. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Bytów na lata 2021-2025.

5. ADRESACI PROGRAMU

Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Bytów na lata 2021-2025 jest adresowany w szczególności do rodzin i osób, które ze względu na przemoc w rodzinie wymagają wsparcia społecznego, sprawców przemocy w rodzinie, świadków przemocy w rodzinie, przedstawiciele instytucji, organizacji i służb zobowiązanych do udzielania pomocy w sytuacji przemocy oraz pozostałych mieszkańców gminy.

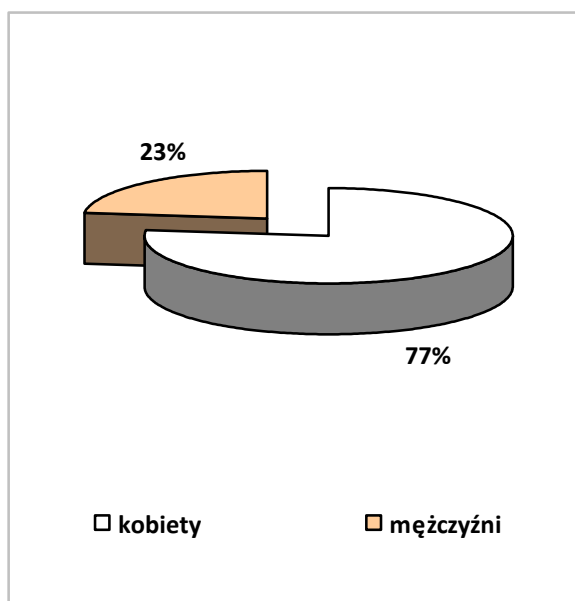
II. DIAGNOZA PROBLEMU PRZEMOCY W GMINIE

Diagnoza problemu przemocy w rodzinie w Gminie Bytów została oparta na analizie dostępnych danych, tzw. źródeł zastanych oraz ankiet skierowanych do mieszkańców i przedstawiciele funkcjonujących w gminie placówek oświatowych. Do analizy przedłożono 13 anonimowo wypełnionych ankiet przez losowo wybranych dorosłych mieszkańców, 6 ankiet wypełnionych przez pedagogów i nauczycieli z placówek oświatowych funkcjonujących na terenie gminy oraz 158 ankiet skierowanych do uczniów z pięciu szkół z terenu gminy.

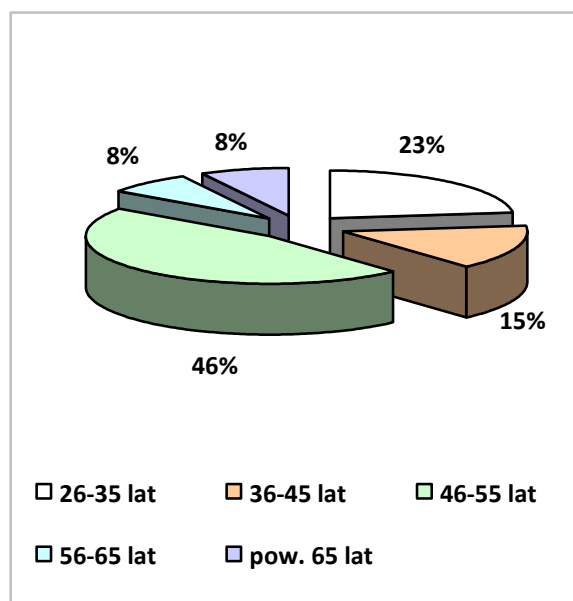
Wśród respondentów ankiet skierowanych do dorosłych mieszkańców 77% stanowiły kobiety, 23% mężczyźni. Najliczniej reprezentowane były grupy wiekowe 46-55 lat (46%) oraz 26-35 lat (23%). Mniej licznie reprezentowana była grupa wiekowa 36-45 lat (15%). Najmniej liczne grupy stanowiły osoby w wieku 56-65 lat i grupa osób w wieku powyżej 65 lat (po 8%). Strukturę ankietowanych ilustrują poniższe wykresy.

Wykres 1. Struktura ankietowanych według kryterium płci

Wykres 2. Struktura respondentów według kryterium wieku

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Zdecydowaną większość wśród ankietowanych stanowiły osoby mieszkające w gminie od urodzenia (69%), a następnie osoby zamieszkujące gminę od 10 do 30 lat (31%). Pod względem poziomu wykształcenia najliczniej reprezentowana była grupa osób z wykształceniem wyższym (85%), drugą grupę stanowiły osoby legitymujące się wykształceniem średnim (15%).

W badaniu skierowanym do grupy dzieci i młodzieży szkolnej wzięło udział 158 uczniów, w wieku od 12 do 16 lat, ze szkół podstawowych z terenu gminy, z czego 47% stanowiły kobiety, 40% mężczyźni, a 13% spośród respondentów nie zadeklarowało przynależności płciowej.

1. CHARAKTERYSTYKA GMINY

Bytów jest gminą miejsko-wiejską, położoną w zachodniej części województwa pomorskiego, w powiecie bytowskim. Siedzibą władz samorządowych, zarówno na szczeblu gminnym, jak i powiatowym, jest miasto Bytów. Powierzchnia gminy wynosi 197 km², a w jej skład wchodzi miasto Bytów oraz 15 sołectw: Dąbie, Gostkowo, Grzmiąca, Mądrzechowo, Mokrzyń, Niezabyszewo, Płotowo, Pomysk Mały, Pomysk Wielki, Rekowo, Rzepnica, Sierzno, Świątkowo, Udorpie i Ząbinowice.

Gmina ma charakter rolniczy. Użytki rolne zajmują prawie 40% powierzchni gminy, jednak, ze względu na atrakcyjne położenie geograficzne gmina rozwija także funkcje turystyczne. Na dzień 31.12.2019 r. gmina liczyła ogółem 24 455 mieszkańców, w tym

12 623 kobiet, które stanowiły 51,6% ogółu ludności, a gęstość zaludnienia wynosiła 124 osób na 1 km². Dane odnoszące się do demografii przedstawiają poniższe tabele.

Tabela 3. Liczba mieszkańców gminy w latach 2017-2019

zakres danych	2017 r.	2018 r.	2019 r.
liczba mieszkańców ogółem	24 534	24 540	24 455
w tym kobiet	12 668	12 671	12 623

Dane Urzędu Miejskiego w Bytowie.

Tabela 4. Struktura wiekowa mieszkańców gminy w latach 2017-2019

zakres danych	2017 r.	2018 r.	2019 r.
liczba osób w wieku przedprodukcyjnym	5 212	5 252	5 221
liczba osób w wieku produkcyjnym	15 039	14 864	14 668
liczba osób w wieku poprodukcyjnym	4 283	4 424	4 566

Dane Urzędu Miejskiego w Bytowie.

W 2019 r. w zasobach gminy Bytów znajdowało się 110 mieszkań komunalnych o łącznej powierzchni 2 597,45 m², w których zamieszkiwało 369 osób. Jeśli chodzi o mieszkania socjalne, to w 2019 r. gmina dysponowała 53 takimi lokalami.

W roku szkolnym 2019/2020 w gminie funkcjonowało 38 placówek oświatowo-wychowawczych, w tym 8 placówek sprawujących opiekę nad dziećmi do lat 3, 14 placówek wychowania przedszkolnego, 6 szkół podstawowych i 9 szkół ponadpodstawowych.

Działalność kulturalną w gminie prowadzi Bytowskie Centrum Kultury, które zajmuje się upowszechnianiem kultury, organizowaniem imprez gminnych, a także przyczynia się do poszerzenia zainteresowań mieszkańców kulturą, sztuką i tradycjami. Istotnym animatorem życia kulturalnego jest również Biblioteka Miejska w Bytowie, która organizuje wiele działań mających na celu upowszechnianie kultury w regionie. Są to wystawy, spotkania z pisarzami, ciekawymi ludźmi życia społecznego czy politykami, konkursy dla dzieci i młodzieży, lekcji biblioteczne, spotkania z czytelnikami.

Mieszkańcy gminy mają zapewnioną opiekę w 13 Niepublicznych Zakładach Opieki Zdrowotnej. W gminie działa 5 aptek.

W latach 2017-2019 udział bezrobotnych w liczbie ludności gminy w wieku produkcyjnym wynosił odpowiednio: 4,8%, 4,4% i 4,3%. Stopa bezrobocia w powiecie w tym samym rozpatrywanym okresie wynosiła 10,5%, 9,7% i 9,1%.

W 2019 r. w ewidencji gminnej było zarejestrowanych 1 861 podmiotów gospodarczych. Większość z nich działała w sektorze prywatnym, głównie były to osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. Według danych statystycznych GUS-u

najwięcej podmiotów gospodarczych w gminie prowadziło działalność w sferze budownictwa, handlu hurtowego i detalicznego oraz przetwórstwa przemysłowego i transportu.

Pomoc społeczną w gminie świadczy Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bytowie, którego działalność często bywa uzupełniana przez współpracę z innymi instytucjami, organizacjami pozarządowymi czy Kościołem i związkami wyznaniowymi, co sprzyja poprawie efektywności działań podejmowanych w celu niwelowania skutków problemów społecznych dotyczących mieszkańców.

2. PRZEMOC W RODZINIE W ŚWIETLE ŹRÓDEŁ ZASTANYCH

Podstawowe informacje dotyczące zjawiska przemocy w rodzinach zostały zebrane z instytucji i organów działających w gminie Bytów. Uzupełniono je danymi pozyskanymi od instytucji, których działania obejmowały w latach 2017-2019 mieszkańców gminy.

2.1. PODMIOTY ŚWIADCZĄCE WSPARCIE W GMINIE

Zasobami umożliwiającymi przeciwdziałanie przemocy w rodzinie określa się instytucje i organizacje znajdujące się na terenie gminy lub obejmujące swoim zasięgiem działania jej mieszkańców, które prowadzą działalność na rzecz ofiar i sprawców przemocy. Na terenie gminy Bytów pomoc osobom dotkniętym przemocą w rodzinie świadczą: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Zespół Interdyscyplinarny Gminy Bytów, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Poniższa tabela zawiera dane adresowe tych jednostek.

Tabela 5. Podmioty świadczące wsparcie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie w gminie

Lp.	nazwa podmiotu	adres
1.	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej	ul. Miła 26a, 77-100 Bytów
2.	Zespół Interdyscyplinarny Gminy Bytów	
3.	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	ul. 1-go Maja 15, 77-100 Bytów

Dane Urzędu Miejskiego w Bytowie.

Działania ukierunkowane na profilaktykę i przeciwdziałanie przemocy prowadzą także placówki oświatowe, Placówka wsparcia dziennego i świetlice.

Gmina Bytów w ramach realizacji zadań własnych odpowiada za zapewnienie środków i tworzenie gminnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Poniższe tabele przedstawiają dane dotyczące opłat z zezwoleń na sprzedaż alkoholu oraz środków

finansowych przeznaczonych na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie w gminie Bytów w latach 2017-2019.

Tabela 6. Opłaty z zezwoleń na sprzedaż alkoholu w latach 2017-2019

rodzaj	wartość w zł		
	2017 r.	2018 r.	2019 r.
Wpływy z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych	558 146,59	548 004,36	601 998,51

Dane Urzędu Miejskiego w Bytowie.

Środki z opłat za korzystanie z zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych w gminie w latach 2017-2019 ulegały wahaniom, najwyższy poziom osiągając w 2019 r. (601 998,51 zł).

Tabela 7. Środki finansowe przeznaczone w gminie na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych, przeciwdziałania narkomanii oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie w latach 2017-2019

przeznaczenie	wielkość nakładów (w zł) w poszczególnych latach		
	2017 r.	2018 r.	2019 r.
na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych	475 000,00	475 500,00	542 774,00
na profilaktykę i rozwiązywanie problemów narkomanii	60 000,00	60 000,00	60 000,00
na przeciwdziałanie przemocy w rodzinie	45 403,00 w tym: z dotacji celowej: 24 652,06; ze środków budżetu gminy: 20 750,94	47 379,41 w tym: z dotacji celowej: 26 382,26; ze środków budżetu gminy: 20 997,15	50 621,30 w tym: z dotacji celowej: 28 621,30; ze środków budżetu gminy: 22 000,00)
Razem	580 403,00	582 879,41	653 395,30

Dane Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Bytowie i Zespołu Interdyscyplinarnego Gminy Bytów.

Środki przeznaczane na profilaktykę i rozwiązywanie problemów alkoholowych i przeciwdziałania narkomanii oraz przeciwdziałania przemocy w rodzinie wzrastały w trakcie rozpatrywanego okresu. Największe kwoty w latach 2017-2019 wydatkowano na działania związane z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych, znacznie mniejsze na przeciwdziałanie narkomanii i przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.

Utworzenie w 2010 r. Zespołu Interdyscyplinarnego Gminy Bytów jest efektem wejścia w życie przepisów ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie. Celem działania

Zespołu jest integrowanie i koordynowanie działań podmiotów oraz specjalistów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie na najniższym szczeblu samorządu terytorialnego – w obszarze gminy. W skład Zespołu wchodzi przedstawiciele Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, Policji, Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, oświaty, ochrony zdrowia, kuratorskiej służby sądowej i organizacji pozarządowych.

Do głównych zadań Zespołu należy:

- podejmowanie działań w środowisku zagrożonym przemocą w rodzinie, mających na celu zapobieganie zjawisku,
- diagnozowanie zjawiska przemocy w rodzinie,
- inicjowanie interwencji w środowisku dotkniętym przemocą,
- opracowanie i realizacja planu pomocy w indywidualnych przypadkach,
- rozpowszechnienie informacji o instytucjach, osobach i możliwościach udzielenia pomocy w środowisku lokalnym,
- inicjowanie działań w stosunku do osób stosujących przemoc w rodzinie,
- monitorowanie sytuacji rodzin, w których istnieje zagrożenie występowania przemocy, oraz rodzin, w których dochodzi do przemocy,
- prowadzenie dokumentacji podejmowanych działań wobec rodzin, w których dochodzi do przemocy.

Działalność Zespołu Interdyscyplinarnego ma na celu skupienie określonych w ustawie podmiotów, przedstawicieli instytucji i służb z terenu gminy, których wspólne działania mogą kompleksowo przyczynić się do ograniczenia zjawiska przemocy w rodzinie i stworzenia systemu wsparcia dla osób i rodzin, gdzie występuje zjawisko przemocy. Członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego i Grup Roboczych zajmują się tworzeniem i realizowaniem planu pomocy rodzinie, współpracą ze wszystkimi instytucjami z terenu gminy zajmującymi się problemem przemocy, podejmują w grupach roboczych indywidualną pracę z rodziną, w której istnieje przypuszczenie, że wystąpiła przemoc oraz składają w stosunku do sprawców przemocy w rodzinie zawiadomienia do prokuratury o popełnieniu przestępstwa. Wybrane dane dotyczące działalności Zespołu Interdyscyplinarnego w Bytowie w latach 2017-2019 przedstawia poniższa tabela.

Tabela 8. Działalność Zespołu Interdyscyplinarnego w gminie Bytów w latach 2017-2019

Lp.	zakres danych	2017 r.	2018 r.	2019 r.
1	liczba członków Zespołu Interdyscyplinarnego	9	9	9
2	liczba spotkań ZI w ciągu roku	4	4	4
3	liczba spotkań grup roboczych ZI	203	243	232

4	liczba złożonych do ZI „Niebieskich Kart”	39	51	50
4a	w tym sporządzonych przez Policję	30	45	43
4b	w tym sporządzonych przez pomoc społeczną	5	4	4
4c	w tym sporządzonych przez oświatę	2	2	2
4d	w tym sporządzonych przez ochronę zdrowia	1	0	0
4e	w tym sporządzonych przez GKRPA	1	0	1
5	liczba zamkniętych „Niebieskich Kart”	29	33	42
6	liczba spraw toczących się w ZI z lat wcześniejszych	22	26	31

Dane Zespołu Interdyscyplinarnego Gminy Bytów.

W 2019 r. Zespół Interdyscyplinarny w gminie Bytów liczył 9 członków. W ciągu tego roku odbyły się 4 spotkania Zespołu Interdyscyplinarnego oraz 232 spotkania grup roboczych, które realizowały zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy. Przedstawiciele Zespołu Interdyscyplinarnego wszczęli ogółem 50 procedur „Niebieskie Karty” wśród rodzin z gminy, w tym 43 zostało sporządzonych przez Policję i 4 przez pracowników socjalnych.

Przemoc w rodzinie jest problemem, którego nie determinuje ani kontekst regionalny ani społeczny, dotyka on ludzi niezależnie od ich statusu i miejsca zamieszkania. Istotne jest więc dążenie do wypracowania uniwersalnego standardu wsparcia osób doświadczających przemocy (dzieci, dorosłych i osób starszych), adekwatnego do potrzeb i warunków miejscowych.

Pomocy osobom doświadczającym przemocy domowej udziela także Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bytowie będący instytucją powołaną do wspierania mieszkańców w przezwyciężaniu trudności życiowych, których nie są oni w stanie pokonać samodzielnie, wykorzystując własne zasoby i możliwości. Należą do nich również osoby i rodziny doświadczające przemocy, zarówno ofiary, jak i sprawcy.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej udzielał mieszkańcom informacji o możliwości uzyskania pomocy, wypłacał świadczenia finansowe, wskazywał adresy instytucji wspierających, prowadził pracę socjalną w rodzinie dotkniętej przemocą oraz podejmował działania we współpracy z innymi instytucjami i organizacjami działającymi w tym obszarze.

W 2019 r. MOPS do realizacji swoich zadań zatrudnił 2 osoby w kadrze kierowniczej oraz 11 pracowników socjalnych. Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie w latach 2017-2019, zmniejszyła się z roku na rok (z 940 w 2017 r. do 771 w 2019 r.). Podobnie malała liczba osób w rodzinach objętych pomocą MOPS-u w tym okresie (z 1 618 w 2017 r. do 1 291 w 2019 r.).

Poniżej zamieszczono dane liczbowe dotyczące beneficjentów objętych przez MOPS wsparciem z zakresu pomocy społecznej w latach 2017-2019.

Tabela 9. Beneficjenci systemu pomocy społecznej w gminie objęci wsparciem MOPS w latach 2017-2019

liczba beneficjentów	2017 r.	2018 r.	2019 r.
liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie	940	867	771
liczba rodzin	627	598	532
liczba osób w rodzinach	1 618	1 494	1 291

Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bytowie.

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bytowie, wykonując zadania pomocy społecznej w gminie, udzielał rodzinom z gminy wsparcia m.in. z powodu przemocy domowej, jak również alkoholizmu lub narkomanii, które niejednokrotnie przyczyniają się do jej wystąpienia. Liczba rodzin, którym w latach 2017-2019 udzielano wsparcia z powodu alkoholizmu lub narkomanii, malała, najniższą wartość osiągając w 2019 r. – 115 rodzin. Jeśli chodzi o pomoc udzielaną rodzinom z powodu przemocy, to w 2017 r. było to 11 rodzin, w 2018 r. 10 rodzin, i ponownie 11 rodzin w 2019 r. uzyskało wsparcie z powodu przemocy w rodzinie. Dane zestawiono w tabeli poniżej.

Tabela 10. Beneficjenci systemu pomocy społecznej w gminie objęci wsparciem MOPS z powodu przemocy w rodzinie, alkoholizmu lub narkomanii w latach 2017-2019

Rok	liczba rodzin		liczba osób w rodzinach	
	przemoc w rodzinie	alkoholizm lub narkomania	przemoc w rodzinie	alkoholizm lub narkomania
2017	11	124	33	201
2018	10	123	30	192
2019	11	115	42	181

Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bytowie.

W wykonywaniu zadań z zakresu przeciwdziałania przemocy i ochrony ofiar przemocy w rodzinie Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej współdziała z różnymi podmiotami, m.in. z ochroną zdrowia, policją, kuratorami sądowymi oraz instytucjami i organizacjami zajmującymi się przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie.

Podstawowym zadaniem pracowników socjalnych Ośrodka jest przeprowadzenie wywiadu środowiskowego, mającego na celu zebranie informacji i ustalenie diagnozy dotyczącej zjawiska przemocy, jej form, powtarzalności, nasilenia, sposobów reagowania poszczególnych członków rodziny na przemoc oraz uruchomienie lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy, który ustala plan pomocy rodzinie i podejmuje się jego realizacji. Nie zawsze można jednak przeprowadzić wywiad środowiskowy przed zaistnieniem

poważnego zdarzenia wywołującego znaczny kryzys w rodzinie, gdyż przemoc pozostaje nadal tematem wstydlwym.

Informacje o podejrzeniu stosowania przemocy może zgłosić do Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej każdy, kto ma podejrzenie, iż w rodzinie dochodzi do przemocy. Każde zgłoszenie jest sprawdzane i wyjaśniane przez pracowników socjalnych. Jeżeli zgłoszenie okaże się bezpodstawne, rozpatrywane są ewentualne przyczyny innych trudności, które mogły wpłynąć na postrzeganie rodziny jako doświadczającej przemocy (niezaradność życiowa, niepełnosprawność, choroby członków rodziny, np.: zaburzenia psychiczne, zaburzenia zachowania i inne). W przypadku potwierdzenia występowania przemocy domowej rodzina jest obejmowana szerszym systemem monitoringu, wsparcia i pomocy przez działające lokalnie instytucje gminne, a jeżeli zachodzi taka potrzeba, również powiatowe. Przykładem uruchomienia szerszego systemu pomocy rodzinom doświadczającym przemocy jest uruchomienie procedury „Niebieskie Karty” poprzez wypełnienie formularza „NK-A” i przekazanie jej do Zespołu Interdyscyplinarnego.

Mieszkańcy gminy Bytów mają zapewnioną opiekę w 13 Niepublicznych Zakładach Opieki Zdrowotnej. Lekarz, w związku z wystąpieniem przemocy, ma obowiązek na prośbę poszkodowanego dokonać oceny obrażeń oraz wystawić stosowne zaświadczenie wykazujące uszkodzenia somatyczne i objawy psychiczne, będące efektem doświadczenia przemocy. Jeżeli zachodzi taka potrzeba, udziela pomocy medycznej i kieruje na odpowiednie leczenie pacjenta, który doznał uszczerbku na zdrowiu. Każdorazowo przy zgłoszeniu się osoby doświadczającej przemocy domowej lekarz informuje o możliwościach szukania pomocy i wskazuje właściwe instytucje.

Ważną funkcję w procesie przeciwdziałania przemocy w rodzinie pełni Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, która w ramach swoich zadań m.in. kontaktuje się z osobami z terenu gminy dotkniętymi przemocą w rodzinie, prowadzi rozmowy motywujące do podjęcia leczenia odwykowego i terapii oraz zachęca członków rodziny do angażowania się w terapię rodzin, gdyż przemoc nie jest tylko problemem ze sprawcą, lecz stanowi o złożonych trudnościach wewnątrzrodzinnych. Do zadań Komisji należą także działania zmierzające do orzeczenia o zastosowaniu wobec osób uzależnionych od alkoholu obowiązku poddania się leczeniu odwykowemu.

W latach 2017-2019 GKRPA wszczęła postępowanie o zobowiązanie do leczenia odwykowego wobec 133 osób oraz skierowała do sądu 53 wnioski o zastosowanie leczenia odwykowego. Dane w tym zakresie zestawiono w poniższej tabeli.

Tabela 11. Działalność GKRPA w latach 2017-2019 w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień w gminie

zakres danych	2017 r.	2018 r.	2019 r.
liczba osób, z którymi GKRPA przeprowadziła rozmowy interwencyjno-motywuujące w związku z nadużywaniem alkoholu	45	51	37
liczba osób uzależnionych od alkoholu, wobec których GKRPA wystąpiła do sądu z wnioskiem o zobowiązanie do podjęcia leczenia odwykowego	21	18	14

Dane Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Bytowie.

W celu skutecznego przeciwdziałania problemom uzależnień i przemocy w rodzinie oraz eliminowania ich niekorzystnego wpływu na społeczeństwo konieczne jest prowadzenie działań związanych z ich rozwiązywaniem, profilaktyką oraz integracją społeczną osób nimi dotkniętych.

Profilaktyczną działalność informacyjną i edukacyjną Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych podejmuje m.in. poprzez wspieranie, szczególnie wśród dzieci i młodzieży szkolnej, potrzeb w zakresie sportu i rekreacji, organizowanie konkursów, spektakli, imprez masowych i festynów propagujących zdrowy styl życia, finansowanie kampanii, programów i przedsięwzięć profilaktycznych, a także organizowanie i finansowanie szkoleń, jak również zakup materiałów edukacyjno-informacyjnych związanych z profilaktyką uzależnień (plakaty, broszury i ulotki).

Profesjonalne wsparcie świadczy funkcjonujący w gminie Punkt Konsultacyjno-Informacyjny GKRPA. Punkt Konsultacyjny odgrywa istotną rolę nie tylko w zakresie wychowania w trzeźwości i przeciwdziałania alkoholizmowi, ale także w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. W ramach działalności Punktu wsparcie mogą otrzymać osoby doświadczające przemocy ze strony swoich uzależnionych od alkoholu członków rodziny. Działalność Punktu obejmuje: prowadzenie rozmów w sprawach związanych z nadużywaniem alkoholu i narkotyków oraz motywujących do podjęcia leczenia, udzielanie informacji o działaniach instytucji w zakresie pomocy osobom uzależnionym i współuzależnionym, poradnictwo i konsultacje dla osób doznających przemocy w rodzinie, świadków przemocy oraz stosujących przemoc, udzielanie porad prawnych w zakresie zadań GKRPA.

2.2. PODMIOTY SPOZA GMINY WSPIERAJĄCE MIESZKAŃCÓW GMINY

Mieszkańcy gminy Bytów objęci są wsparciem instytucji i organizacji powiatowych działających również na terenie Gminy Bytów w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Wykaz tych jednostek przedstawia poniższa tabela.

Tabela 12. Jednostki wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie o zasięgu powiatowym

Lp.	nazwa jednostki	adres
1	Komenda Powiatowa Policji	ul. Styp-Rekowskiego 2, 77-100 Bytów
2	Sąd Rejonowy Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej	ul. Zamkowa 1, 77-100 Bytów
3	Prokuratura Rejonowa	ul. Przemysłowa 32, 77-100 Bytów
4	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie	ul. Miła 26, 77-100 Bytów
5	Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna	ul. Gdańska 59, 77-100 Bytów

Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bytowie.

Istotną rolę w przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie pełni przeprowadzająca interwencje domowe związane z tym zjawiskiem Policja. Gminę Bytów obejmuje swoim działaniem Komenda Powiatowa Policji w Bytowie. W 2019 r. na terenie gminy odnotowano 660 przestępstw. Wśród nich dominowały: prowadzenie pojazdu w stanie nietrzeźwości (96 przypadków), kradzieże (63 przypadki), włamania (33 przypadki), przestępstwa przeciwko mieniu (24 przypadki), uszczerbek na zdrowiu (13 przypadków). Wśród przestępstw popełnionych na terenie gminy odnotowano 4 przestępstwa popełnione przez osoby nieletnie.

Policja, podejmując czynności wobec rodziny, w której występuje przemoc, ma za zadanie:

- udzielić osobie pokrzywdzonej niezbędnej pomocy, w tym udzielić pierwszej pomocy, a w razie potrzeby zorganizować pomoc medyczną;
- podjąć w razie potrzeby inne niezbędne czynności zapewniające ochronę życia, zdrowia i mienia osób dotkniętych przemocą, a wobec sprawcy przemocy zastosować odpowiednie procedury, np. użycie środków przymusu bezpośredniego czy zatrzymanie (agresywny sprawca);
- przeprowadzić ze sprawcą rozmowę, w szczególności o odpowiedzialności karnej za znęcanie się fizyczne lub psychiczne nad osobą najbliższą lub inną osobą pozostającą w stałym lub przemijającym stosunku zależności od sprawcy albo nad małoletnim lub osobą nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny, oraz wezwać sprawcę do zachowania zgodnego z prawem i zasadami współżycia społecznego;
- przeprowadzić na miejscu zdarzenia czynności w niezbędnym zakresie, w granicach koniecznych do zabezpieczenia śladów i dowodów przestępstwa;
- podjąć działania mające na celu zapobieganie zagrożeniom mogącym występować w rodzinie, a w szczególności systematycznie składać wizyty sprawdzające stan

bezpieczeństwa osoby dotkniętej przemocą, w zależności od potrzeb określonych przez zespół interdyscyplinarny lub grupę roboczą;

- obligatoryjnie wdrożyć procedurę „Niebieskie Karty” i poinformować, gdzie można uzyskać profesjonalną, bezpłatną pomoc.

Z analizy danych przedstawionych przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bytowie i Komendę Powiatową Policji w Bytowie wynika, że w 2019 r. wśród osób doświadczonych przemocą w rodzinie przeważali nieletni. Były też przypadki stosowania przemocy wobec kobiet i mężczyzn. Ustalono, że w analizowanym czasie sprawcami przemocy byli przede wszystkim mężczyźni, niejednokrotnie pozostający pod wpływem alkoholu. Dane w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 13. Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bytowie dotyczące przemocy w rodzinie na terenie gminy Bytów w latach 2017-2019

Lp.	zakres danych	2017	2018	2019
1	liczba stwierdzonych faktów przemocy	24	22	35
2	liczba zastosowanych procedur „Niebieska Karta” – sporządzonych formularzy NK-A	39	51	50
3	liczba osób doświadczonych przemocą w rodzinie	144	173	195
3a	w tym kobiety (w tym osoby starsze)	52 (9)	60 (11)	69 (12)
3b	w tym mężczyźni (w tym osoby starsze)	14 (8)	21 (11)	31 (7)
3c	w tym nieletni	78	92	95
4	liczba sprawców przemocy w rodzinie	56	64	70
4a	w tym kobiety	4	5	7
4b	w tym mężczyźni	52	59	61
4c	w tym nieletni	–	–	2
5	liczba sprawców przemocy w rodzinie pod wpływem alkoholu	45	41	51
5a	w tym kobiety	1	1	2
5b	w tym mężczyźni	44	40	49
5c	w tym nieletni	–	–	–

Dane Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bytowie.

W ramach szeroko rozumianej profilaktyki przedstawiciele Policji uczestniczą w spotkaniach z dziećmi i młodzieżą, prowadzą pogadanki i prelekcje profilaktyczne, organizują zebrania z mieszkańcami dotyczące bezpieczeństwa w gminie, dokonują sprawdzania oraz obserwacji miejsc szczególnie niebezpiecznych, a także biorą czynny udział w pracach Zespołu Interdyscyplinarnego oraz grup roboczych.

Przemoc w rodzinie nie jest jasno i konkretnie nazwana w przepisach prawnych, dlatego istotne są okoliczności czynu, ich powtarzalność oraz skutki, jakie wywołuje, zarówno w rodzinie, jak i w szerszej społeczności. Sprawca może podlegać sankcjom wynikającym z przepisów kodeksu cywilnego, kodeksu karnego, kodeksu drogowego

i innych przepisów właściwych dla indywidualnie postrzeganego przypadku przemocy. Sprawy sporne dla mieszkańców gminy Bytów rozstrzyga Sąd Rejonowy w Bytowie.

Zgodnie z ustawą z dnia 27 lipca 2001 r. o kuratorach sądowych, kurator sądowy jest organem wykonawczym sądu i realizuje zadania o charakterze wychowawczo-resocjalizacyjnym, diagnostycznym, profilaktycznym i kontrolnym, związane z wykonywaniem orzeczeń sądu. Działania pomocowe realizowane przez kuratorów mają charakter niematerialny i dotyczą umożliwienia właściwego wykonywania władzy rodzicielskiej. Teren gminy jest objęty działalnością Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej przy Sądzie Rejonowym w Bytowie. W 2019 r. Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej Sądu Rejonowego w Bytowie prowadził 33 postępowania wykonawcze w formie dozorów i nadzorów wobec 32 mieszkańców gminy.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Bytowie jest jednostką powiatową, obejmującą zasięgiem działania mieszkańców gminy. Do działań prowadzonych przez tę jednostkę należy m.in. realizacja programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc w rodzinie, doradztwo oraz pomoc specjalistyczna – psychologiczna i prawna.

Istotną rolę w zapewnieniu pomocy psychologicznej i diagnozowaniu problemów młodszych mieszkańców gminy odgrywa Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Bytowie. Do poradni zazwyczaj kierują nauczyciele z placówek oświatowych, którzy zauważyli u dzieci niepokojące objawy lub zachowania. W Poradni dzieci mogą korzystać z usług specjalistów – m.in. psychologa, pedagoga, terapeuty oraz logopedy. Placówka oferuje dzieciom i młodzieży różne formy wsparcia, m.in.: indywidualne lub grupowe zajęcia terapeutyczne, grupy wsparcia, prowadzenie mediacji, interwencje kryzysowe, porady i konsultacje, realizuje zadania m.in. poprzez: konsultację, diagnozę, terapię, doradztwo, wydawanie opinii i orzeczeń, a także przez działalność profilaktyczną i informacyjną. W roku szkolnym 2018/2019 Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Bytowie udzieliła wsparcia w formie terapii indywidualnej 145 dzieciom z terenu gminy.

Wśród innych możliwości uzyskania pomocy w związku z przemocą w rodzinie lub innych traumatycznych przeżyć wywołujących kryzys w rodzinie warto wymienić możliwość odbycia rozmowy telefonicznej. Kontakt telefoniczny pozwala osobie szukającej wsparcia na zapewnienie anonimowości oraz nie zmusza do bezpośredniego spotkania z pracownikiem instytucji, co może dla wielu osób być krępujące. Poniżej zamieszczono tabelę z wybranymi telefonami, pod którymi można uzyskać wsparcie psychologiczne, porady oraz zostać pokierowanym do właściwych instytucji.

Tabela 14. Numery telefonów, pod którymi można uzyskać wsparcie i porady

Lp.	Instytucja	nr telefonu
1	Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w Bytowie	59 822 51 01
2	Zespół Interdyscyplinarny Gminy Bytów	59 822 51 01
3	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	59 822 30 00
4	Komenda Powiatowa Policji w Bytowie	47 74 38 300
5	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Bytowie	59 822 80 68
6	Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Bytowie	59 822 25 20
7	Sąd Rejonowy w Bytowie	59 822 79 99
8	Prokuratura Rejonowa	59 822 27 31
9	Centrum Integracji Społecznej	59 822 26 16
10	STOP – telefon Centrum Praw Kobiet dla kobiet dotkniętych przemocą i dyskryminacją	22 621 35 37
11	Ogólnopolskie pogotowie dla ofiar przemocy w rodzinie „Niebieska Linia”	801 120 002
12	Anonimowa Policyjna Linia Specjalna	800 120 148
13	Dziecięcy Telefon Zaufania Rzecznika Praw Dziecka	800 12 12 12
14	Telefoniczna Pierwsza Pomoc Psychologiczna	22 425 98 48
15	Telefoniczna Poradnia dla Osób w Kryzysie Emocjonalnym	116 123
16	Telefon Zaufania dla Dzieci i Młodzieży	116 111
17	Młodzieżowy [i nie tylko] Telefon Zaufania	22 192 88
18	Pomarańczowa Linia – system pomocy rodzicom, których dzieci upijają się	800 140 068
19	Antydepresyjny Telefon Zaufania Centrum ITAKA	22 654 40 41

Opracowanie własne.

3. WSPÓLPRACA KOŚCIOŁÓW I ZWIĄZKÓW WYZNANIOWYCH W ZAKRESIE EDUKACJI NA TEMAT PRZEMOCY W RODZINIE I WSPIERANIA RODZIN W KRYZYSIE

Wsparcie rodzin w kryzysie, kształtowanie wzorca rodziny oraz właściwej komunikacji w rodzinie leży w sferze zainteresowań Kościoła rzymskokatolickiego, dla którego umacnianie rodziny jest jednym z podstawowych zadań. Przy Konferencji Episkopatu Polski jako organ wspomagający jej prace i decyzje dotyczące małżeństwa i rodziny

funkcjonuje Rada ds. Rodziny, której przewodniczy biskup będący członkiem KEP. Rada ds. Rodziny posiada organ wykonawczy zwany Krajowym Ośrodkiem Duszpasterstwa Rodzin, który poprzez Krajowego Duszpasterza Rodzin i Krajową Doradczynię Życia Rodzinnego informuje, animuje i koordynuje działania Episkopatu Polski z diecezjalnymi. W strukturach kurii biskupich funkcjonują Wydziały Duszpasterstwa Rodzin, w których działają diecezjalni duszpasterze rodzin oraz diecezjalni doradcy życia rodzinnego, działają także poradnia życia rodzinnego, których nadrzędnym celem jest kompleksowa pomoc rodzinom w sytuacjach kryzysowych i trudnych.

Diecezjalne Duszpasterstwa Rodzin pogrupowane są w 6 rejonach, w których działają rejonowi doradcy życia rodzinnego, koordynujący pracę w podległych diecezjach. Diecezjalni doradcy życia rodzinnego powołują z kolei doradców w dekanatach, a za duszpasterstwo rodzin w parafii odpowiada proboszcz wspomagany przez dekanalnych duszpasterzy rodzin i wikariuszy parafialnych. Jeśli w gminie parafie nie prowadzą poradni życia rodzinnego, wierni należący do danej parafii są informowani o adresie najbliższej poradni rodzinnej oraz godzinach jej funkcjonowania.

Na terenie gminy Bytów w 2019 r. było 6 parafii Kościoła rzymskokatolickiego. Dane na ich temat przedstawia poniższa tabela.

Tabela 15. Parafie rzymskokatolickie w gminie w 2019 roku

nazwa parafii	adres
Parafia pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej i św. Jana Chrzciciela w Bytowie	ul. Jana Pawła II 22, 77-100 Bytów
Parafia pw. św. Filipa Neri w Bytowie	ul. Św. Filipa Neri 1, 77-100 Bytów
Parafia pw. św. Mikołaja Biskupa w Niezabyszewie	ul. Bytowska 17, 77-132 Niezabyszewo
Parafia pw. św. Jana Marii Vianney'a w Gostkowie	77-114 Gostkowo 19f
Parafia pw. Niepokalanego Serca Najświętszej Marii Panny w Pomysku Wielkim	ul. Główna 55, 77-121 Pomysk Wielki
Parafia pw. św. Jana Pawła II, papieża w Mądrzechowie	ul. Biskupa Jana Bernarda Szlagi 1, 77-100 Bytów

Dane Urzędu Miejskiego w Bytowie.

Parafie rzymskokatolickie w gminie Bytów wchodzi w skład dekanatu bytowskiego diecezji pelplińskiej. W Kurii Diecezji Pelplińskiej (ul. Biskupa Dominika 11, 83-130 Pelplin) działa Duszpasterstwo Rodzin oraz Ochrony Życia Dziecka Poczętego i Duchowej Adopcji, Wydział prowadzi poradnie rodzinne. Posługujący w nich doradcy życia rodzinnego prowadzą spotkania przygotowujące narzeczonych do zawarcia sakramentu małżeństwa oraz

służą pomocą małżeństwom i rodzinom. Doradcy życia rodzinnego są osobami pierwszego kontaktu i mogą udzielić osobistego wsparcia.

Parafie z terenu gminy Bytów świadczą wiernym specjalistyczną pomoc. W parafii pw. św. Katarzyny Aleksandryjskiej i św. Jana Chrzciciela w Bytowie prowadzone są regularne spotkania z rodzinami tzw. „domowego kościoła”; spotkania dla małżeństw z różnym stażem oraz spotkania na rzecz dzieci i młodzieży. W parafii pw. Świętego Jana Pawła II, papieża w Mądrzechowie odbywają się spotkania przedmałżeńskie, a także organizowane są coroczne biwaki letnie dla dzieci i młodzieży tematycznie powiązane z problematyką uzależnień wśród dzieci i młodzieży. Spotkania przedmałżeńskie prowadzone są przez doradców życia rodzinnego także w parafii pw. Niepokalanego Serca Najświętszej Marii Panny w Pomysku Wielkim.

W gminie Bytów działają także: parafia greckokatolicka pw. Św. Jerzego (ul. Pochyła 7/40, 77-100 Bytów) oraz Kościół Zielonoświątkowy „Nowe Życie” (ul. Młyńska 6a/8, 77-100 Bytów).

Parafia greckokatolicka pw. Św. Jerzego należy do eparchii wrocławsko-gdańskiej i znajduje się na terenie dekanatu słupskiego. We Wrocławiu (ul. Łaciarska 34/5, 50-146 Wrocław) działa delegat biskupa wrocławsko-gdańskiego ds. dotyczących wykorzystywania seksualnego osób niepełnoletnich oraz duszpasterz do pomocy duchowej ofiarom, ich rodzinom oraz wspólnotom lokalnym, zranionym przestępstwem.

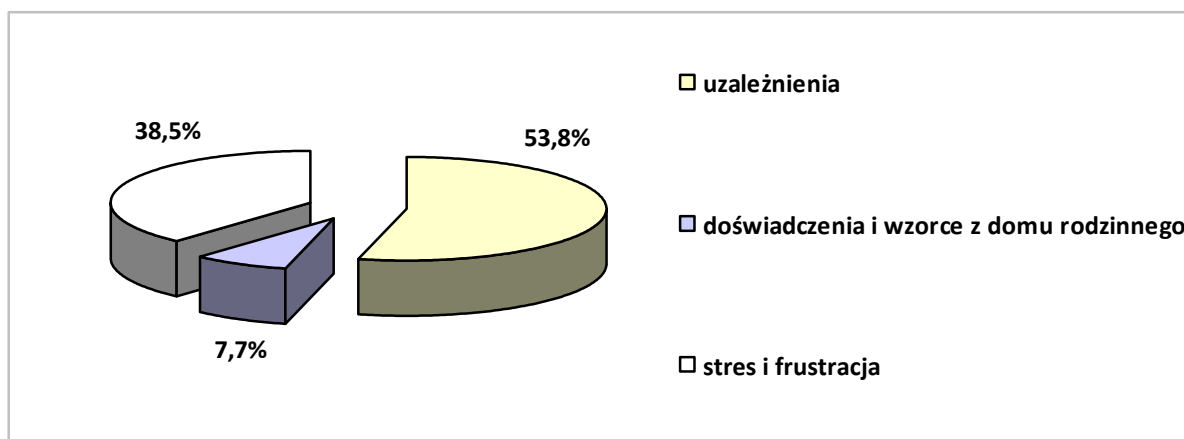
Kościół „Nowe Życie” to chrześcijański kościół denominacji zielonoświątkowej, wyznający fundamentalne prawdy zawarte w Biblii. Kościół stawia sobie w odniesieniu do rodziny zadanie dbania i pielęgnowania relacji z najbliższymi.

4. BADANIA ANKIETOWE DOTYCZĄCE PRZEMOCY

4.1. BADANIA W ŚRODOWISKU LOKALNYM

W ramach diagnozy problemu przemocy w rodzinie w gminie Bytów zostały przeprowadzone badania ankietowe wśród osób mających wpływ na kształt lokalnej polityki społecznej oraz mieszkańców gminy. Do analizy przedłożono w sumie 13 anonimowo wypełnionych ankiet przez losowo wybranych respondentów. W pierwszej kolejności badanych zapytano o najczęstsze przyczyny stosowania przemocy w rodzinie. Rozkład uzyskanych odpowiedzi ilustruje poniższy wykres.

Wykres 3. Jaka jest wg Pani/Pana najczęstsza przyczyna stosowania przemocy w rodzinie?

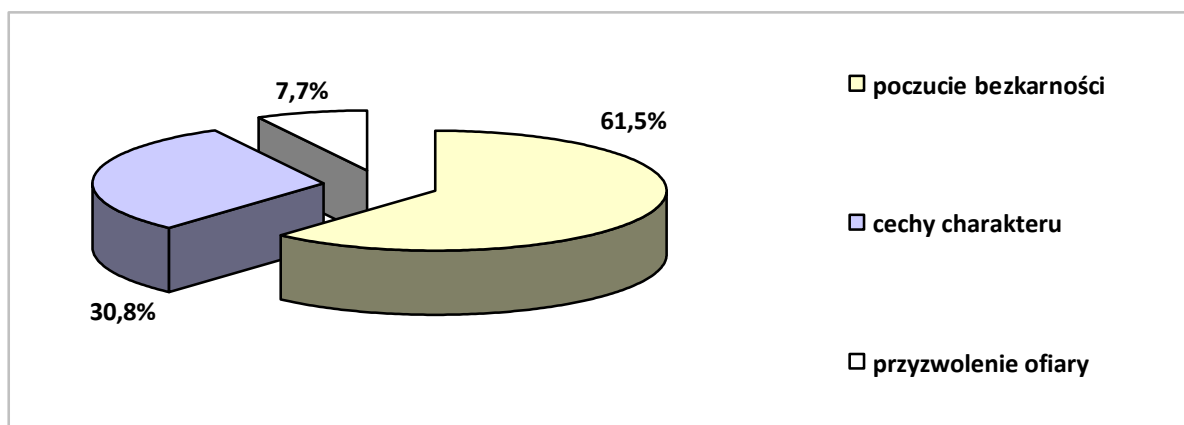

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

W opinii ankietowanych najczęstszą przyczyną stosowania przemocy w rodzinie były uzależnienia (53,8%) oraz stres i frustracja (38,5%). W dalszej kolejności wymieniano doświadczenia i wzorce wyniesione z domu rodzinnego (7,7%).

W kolejnym pytaniu ankietowani identyfikowali czynniki, które mogą mieć wpływ na postępowanie sprawców przemocy w rodzinie. Rozkład odpowiedzi ilustruje poniższy wykres.

Wykres 4. Jakie Pani/Pana zdaniem czynniki mogą mieć wpływ na postępowanie sprawców przemocy w rodzinie?

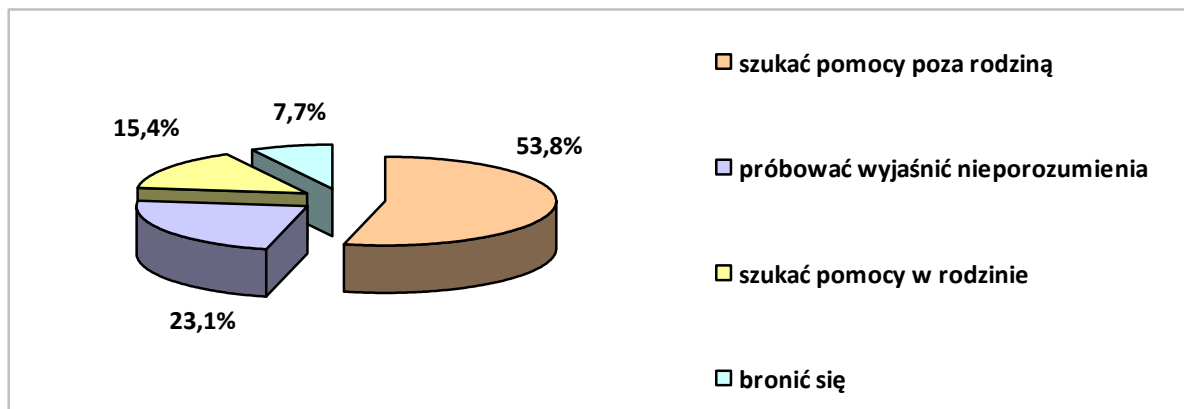
Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Najczęściej wskazywanymi przez badanych czynnikami mogącymi mieć wpływ na postępowanie sprawców przemocy w rodzinie były: poczucie bezkarności (61,5%), a także cechy charakteru (30,8%) oraz przyzwolenie ofiary (7,7%).

W ankiecie zawarto także pytanie, jak powinna zachowywać się ofiara przemocy w rodzinie. Wykres zamieszczony poniżej pokazuje najczęściej wybierane odpowiedzi.

Wykres 5. Jak Pani/Pana zdaniem powinna zachowywać się ofiara przemocy w rodzinie?

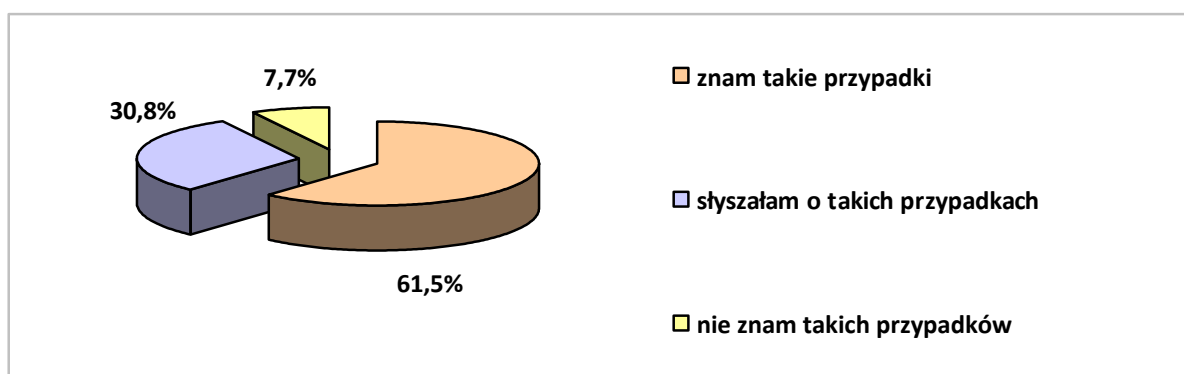

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Według najliczniejszej grupy ankietowanych ofiary przemocy powinny przede wszystkim szukać pomocy poza rodziną (53,8%), według innych próbować wyjaśnić nieporozumienia (23,1%), szukać pomocy w rodzinie (15,4%), a w dalszej kolejności bronić się (7,7%).

Uczestników badania sondowano również w kwestii znajomości przypadków występowania przemocy w rodzinie w gminie. Niepokojąco przedstawiają się wyniki odpowiedzi na to pytanie, bowiem aż 92,3% respondentów stwierdziło, iż zna przypadki występowania przemocy w rodzinie w gminie bądź o nich słyszało. Rozkład odpowiedzi ilustruje kolejny wykres.

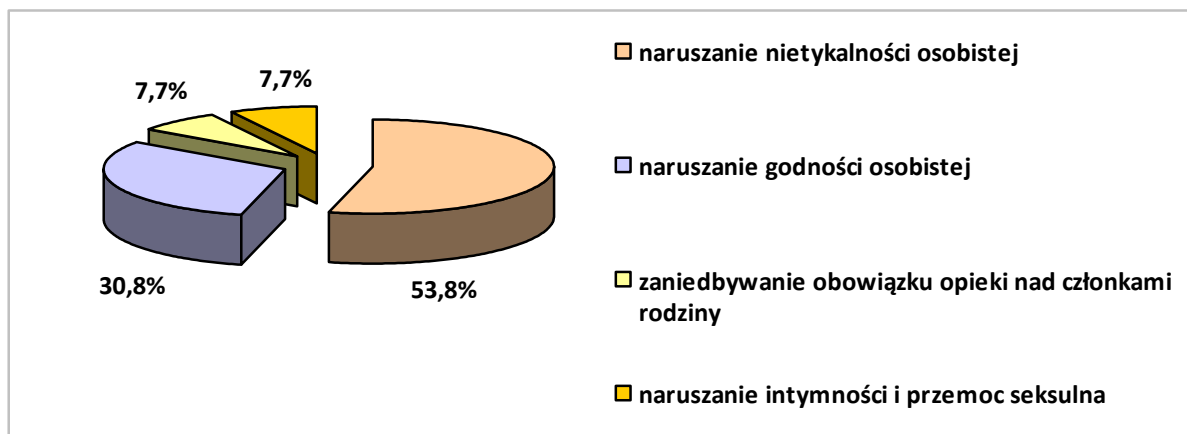
Wykres 6. Czy zna Pani/Pan przypadki występowania przemocy w rodzinie na terenie gminy lub o nich słyszała/słyszał?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Kolejna kwestia poruszona w ankiecie dotyczyła form przemocy w rodzinie, które, zdaniem badanych, najczęściej występują w gminie. Uczestnicy ankiety wskazywali w szczególności na naruszanie nietykalności i godności osobistej, a także zaniechanie obowiązku opieki nad członkami rodziny oraz naruszenie intymności i przemoc seksualna. Rozkład uzyskanych odpowiedzi ilustruje poniższy wykres.

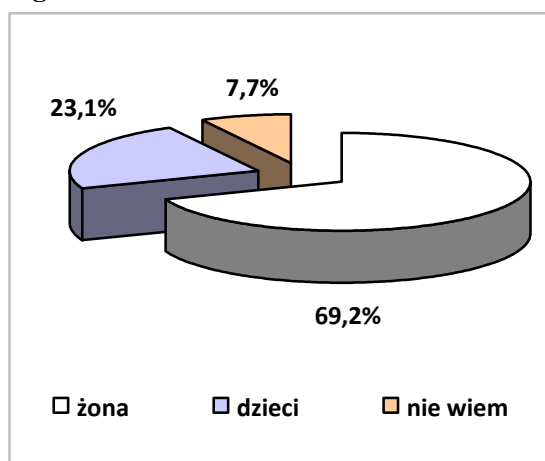
Wykres 7. Jakie formy przemocy wg Pani/Pana wiedzy występują najczęściej w rodzinach zamieszkałych w gminie?

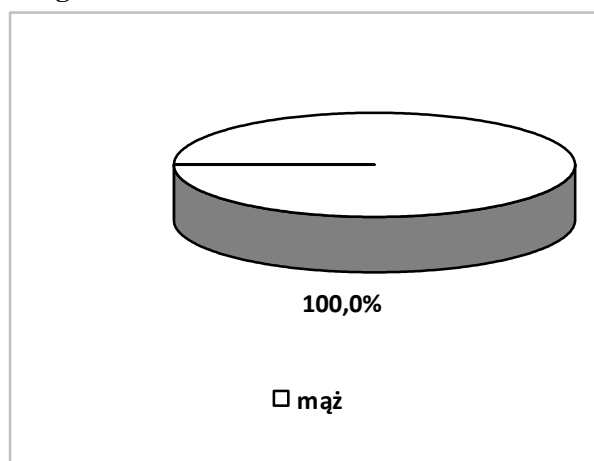
Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

W kolejnych pytaniach poproszono respondentów ankiety o wskazanie ofiar i sprawców przemocy w rodzinie. Rozkład odpowiedzi prezentują poniższe wykresy.

Wykres 8. Kto wg Pani/Pana wiedzy jest najczęściej ofiarą przemocy w rodzinie w gminie?

Wykres 9. Kto wg Pani/Pana wiedzy jest najczęściej sprawcą przemocy w rodzinie w gminie?

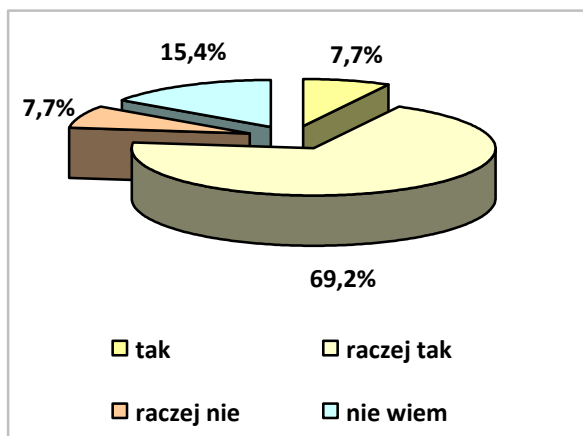
Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Zdecydowana większość uczestników badania ankietowego wyraziła opinię, że ofiarami przemocy w rodzinie padają najczęściej żony i dzieci. Jeśli zaś chodzi o wskazanie sprawcy przemocy w rodzinie, to wszyscy badani uznali, że tą osobą zwykle jest mąż. Na podstawie powyższych danych rysuje się dość modelowy obraz przemocy w rodzinie: sprawcą przemocy jest mąż, a ofiarami żona i dzieci. Poniższe wykresy ilustrują rozkład uzyskanych odpowiedzi.

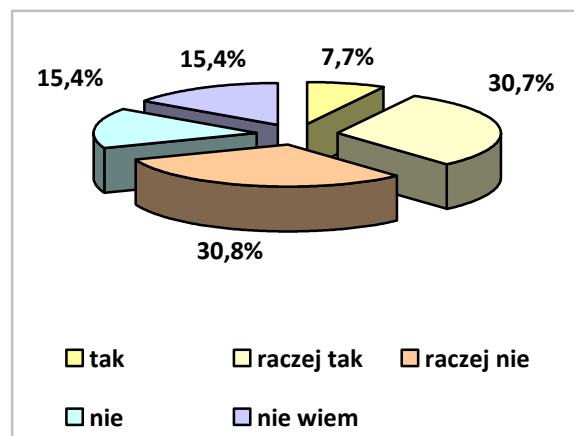
Odpowiadając na kolejne pytania, uczestnicy badania oceniali ofertę pomocy świadczonej ofiarom przemocy w rodzinie oraz działania podejmowane wobec sprawców przemocy w rodzinie. Według 76,9% ankietowanych jest ona wystarczająca lub raczej wystarczająca. Przeciwnego zdania było 7,7% badanych, a 15,4% respondentów nie było

w stanie ocenić oferty wsparcia udzielanego ofiarom przemocy. Ponad 38% badanych odpowiedziało, że działania te są wystarczające lub raczej wystarczające. Przeciwną opinię wyraziło 46,2% respondentów. 15,4% ankietowanych nie było w stanie zająć jednoznacznego stanowiska w tej kwestii. Poniższe wykresy ilustrują rozkład uzyskanych odpowiedzi.

Wykres 10. Czy wg Pani/Pana wiedzy realizowana w gminie oferta pomocy dla ofiar przemocy w rodzinie jest wystarczająca?

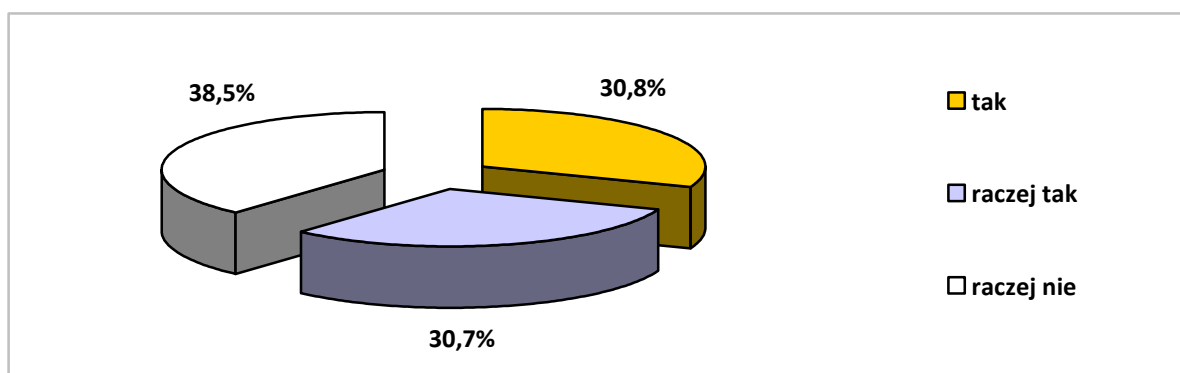
Wykres 11. Czy wg Pani/Pana wiedzy podejmowane w gminie działania wobec sprawców przemocy w rodzinie są wystarczające?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Uczestników badania zapytano także o postrzeganie przemocy jako problemu społecznego. Rozkład odpowiedzi ilustruje kolejny wykres.

Wykres 12. Czy postrzega Pani/Pan przemoc w rodzinie jako istotny problem na terenie gminy?

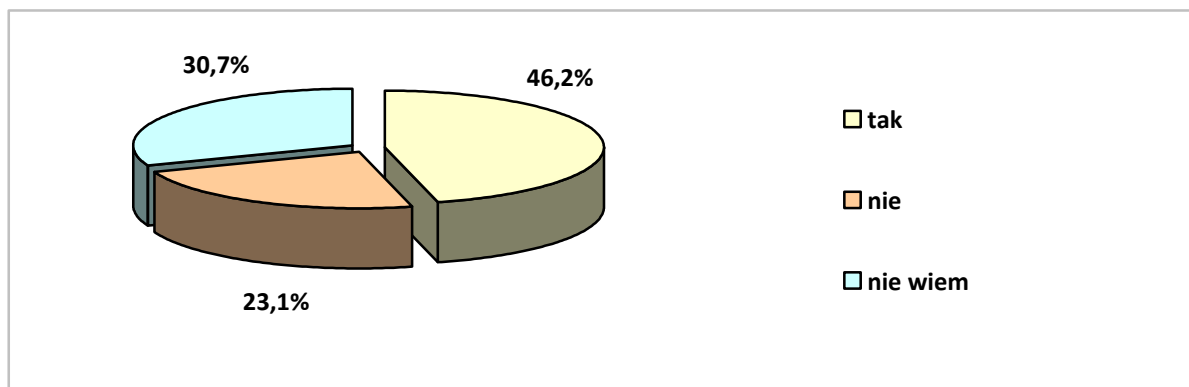

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Blisko 62% respondentów stwierdziło, że przemoc w rodzinie jest lub raczej jest ważnym problemem społecznym na terenie gminy. Zdanie przeciwne wyraziło ponad 38,5% ankietowanych.

Uczestnicy badania mieli trudności z odpowiedzią na pytanie o ryzyko nasilenia się problemu przemocy w rodzinie na terenie gminy, co ilustruje wykres zamieszczony poniżej.

Wykres 13. Czy Pani/Pana zdaniem istnieje ryzyko nasilenia się problemu przemocy w rodzinie na terenie gminy?

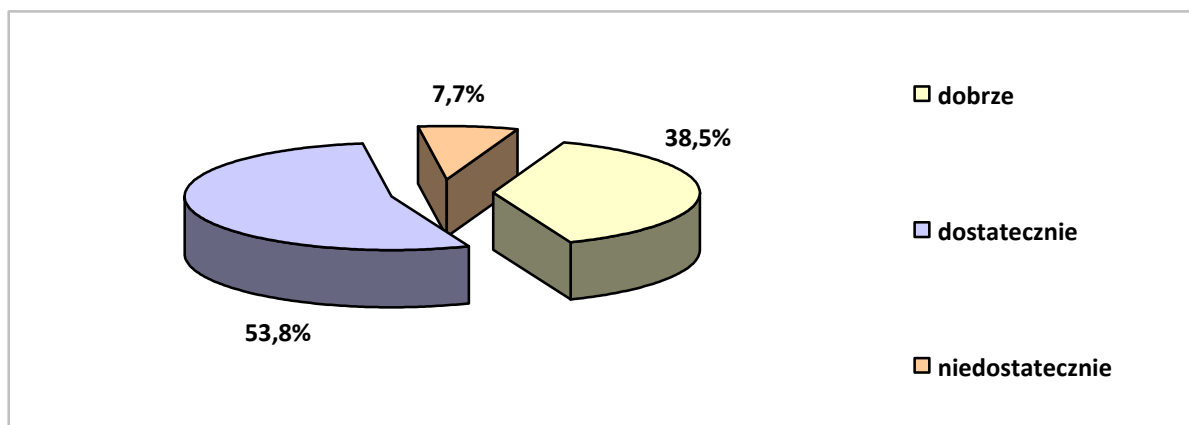

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Aż 30,7% respondentów wybrało odpowiedź „nie wiem”. Według 46,2% badanych przemoc w rodzinie może się nasilać, a 23,1% było przeciwnego zdania.

W ankiecie znalazło się również pytanie pozwalające badanym ocenić działania profilaktyczne podejmowane w gminie w związku z problemem przemocy w rodzinie. Według 53,8% ankietowanych są one dostateczne, a kolejne 38,5% badanych przyznało, że są dobre. Zaledwie 7,7% pytanych oceniło je negatywnie. Uzyskane opinie ilustruje poniższy wykres.

Wykres 14. Jak Pani/Pan ocenia prowadzone w gminie działania profilaktyczne związane z problemem przemocy w rodzinie?

Dane z badań ankietowych przeprowadzonych w środowisku lokalnym.

Uczestników badania poproszono także o wskazanie działań, jakie należałoby podjąć w gminie w celu przeciwdziałania zjawisku przemocy w rodzinie. Ankietowani szczególnie nacisk położyli na zapewnienie ofiarom pomocy psychologicznej, terapeutycznej i prawnej oraz zabezpieczenie przez gminę mieszkań socjalnych, zintensyfikowanie działań profilaktycznych i edukacyjnych adresowanych zarówno do dzieci i młodzieży, jak i do dorosłych oraz monitorowanie funkcjonowania rodzin, w których takie problemy miały miejsce.

Podkreślano także konieczność zapewnienia bezpieczeństwa ofiarom przemocy poprzez izolowanie sprawców przemocy, prowadzenia kampanii informacyjnych o dostępnych formach pomocy, zintensyfikowania działań policji i zaostreżenia kar dla sprawców przemocy oraz społecznego piętnowania tego zjawiska. Dostrzeżono również potrzebę realizowania programów korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy, kierowania na przymusowe leczenie uzależnionych sprawców przemocy oraz rozszerzenie oferty MOPS-u skierowanej do ofiar.

4.2. BADANIA W ŚRODOWISKU SZKOLNYM

Informacje, które pomogły zdiagnozować środowisko szkolne i rodzinne uczniów pod kątem występowania zachowań i zjawisk patologicznych uzyskano, poddając analizie ankiety wypełnione w sześciu placówkach oświatowych funkcjonujących na terenie gminy.

Do szkół biorących udział w niniejszym badaniu ankietowym uczęszczało w roku szkolnym 2018/2019 ogółem 2 231 uczniów i wychowanków. Zatrudniano tam w tym czasie 258 nauczycieli. Uczniowie wszystkich szkół mogli skorzystać z pomocy pedagoga i logopedy, pięciu placówek z pomocy doradcy zawodowego, a trzy szkoły z pomocy psychologa oraz opieki pielęgniarskiej. Wszystkie placówki zapewniały opiekę w ramach zajęć świetlicowych. Poniżej zamieszczono tabelę przedstawiającą dane dotyczące ujawnionych w szkołach na terenie gminy przypadków zachowań negatywnych i zjawisk patologicznych.

Tabela 16. Przypadki negatywnych zachowań i zjawisk patologicznych ujawnionych w społeczności uczniowskiej w gminie w roku szkolnym 2018/2019

rodzaj negatywnych zachowań i zjawisk patologicznych	występowanie		
	liczba placówek, w których stwierdzono	liczba ujawnionych przypadków	liczba placówek, w których nie stwierdzono
palenie papierosów	4	37	2
sięganie po alkohol	1	1	5
sięganie po narkotyki	–	–	6
niszczenie mienia szkolnego	5	15	1
kradzieże na terenie szkoły	2	6	4
dyskryminacja w grupie rówieśniczej	3	10	3
udział w grupach negatywnych	1	2	5
agresja i przemoc w grupie rówieśniczej	5	47	1
autoagresja	3	17	3
ucieczki z domu	1	1	5
przestępczość ujawniona	–	–	6

przypadki wymagające nadzoru kuratora sądowego	3	6	3
--	---	---	---

Dane z badań ankietowanych przeprowadzonych w placówkach oświatowych gminy.

Do najczęściej obserwowanych wśród uczniów zachowań negatywnych należały: agresja i przemoc w grupie rówieśniczej, palenie papierosów, autoagresja oraz niszczenie mienia szkolnego oraz dyskryminacja w grupie rówieśniczej. Przedstawiciel jednej z badanych placówek zauważył wzrost uzależnień behawioralnych wśród uczniów w ciągu ostatnich trzech lat, czterech ankietowanych było przeciwnego zdania, a przedstawiciel jednej placówki nie był w stanie stwierdzić, czy w analizowanym okresie taki wzrost nastąpił.

Ankietowani przedstawiciele placówek oświatowych wskazywali również najczęstsze problemy rodzin w pytaniu zamkniętym, gdzie należało wskazać liczbę ujawnionych przypadków danego zjawiska. Pozyskane dane liczbowe zestawiono w tabeli poniżej.

Tabela 17. Przypadki patologicznych zachowań i dysfunkcji stwierdzonych w środowisku rodzinnym uczniów w roku szkolnym 2018/2019

rodzaj zjawiska	występowanie	
	liczba ujawnionych przypadków	nie stwierdzono (liczba placówek)
bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	24	1
zaniedbanie	8	2
przemoc w rodzinie	12	2
uzależnienia (alkoholizm, narkomania)	12	3

Dane z badań ankietowanych przeprowadzonych w placówkach oświatowych gminy.

W środowisku rodzinnym uczniów stwierdzono 24 przypadki bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, 12 przypadków uzależnień i przypadków przemocy w rodzinie oraz 8 przypadków zaniedbań dzieci przez dom rodzinny. W odczuciu ankietowanych z czterech placówek w ostatnich trzech latach liczba przypadków dysfunkcji i zjawisk patologicznych w rodzinach uczniów nie wzrosła, natomiast przedstawiciele 2 szkół nie potrafili wypowiedzieć się w tej kwestii.

Pomoc oferowana przez szkołę uczniom z rodzin ubogich, polega przede wszystkim na zapewnieniu bezpłatnego dożywiania w formie obiadów. Ponadto dzieci z rodzin ubogich mogą liczyć na objęcie pomocą w nauczaniu oraz zajęcia w świetlicach. Placówki organizują także wsparcie w postaci bezpłatnych podręczników szkolnych, a także zasiłek szkolny oraz zwolnienie z niektórych opłat, np. na ubezpieczenie.

Pomoc uczniom z rodzin niewydolnych wychowawczo, dotkniętych problemami uzależnień, przemocy w rodzinie jaką oferuje szkoła, przebiega we współpracy

z instytucjami pomocowymi. Umożliwiany jest kontakt ze specjalistami – pedagogami i psychologami, zapewniana jest informacja o dostępnych formach pomocy i odpowiednich instytucjach pomocowych, w placówkach organizowane są zajęcia indywidualne z uczniem oraz spotkania i rozmowy z rodzicami. Dzieci mogą również korzystać z porad i wsparcia pedagogów szkolnych, uczestniczą też w programach profilaktyczno-edukacyjnych.

Współpraca szkół z Policją i innymi instytucjami lub organizacjami w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie jest zdaniem przedstawicieli wszystkich szkół zadowolająca. Do podmiotów, z którymi szkoły najczęściej współpracują, uczestnicy badania zaliczyli: Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Urząd Miejski, Poradnię Psychologiczno-Pedagogiczną, Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie, Policję, kuratorów sądowych, Sanepid, Gminną Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Komendę Powiatową Policji, Straż Pożarną, Fundację „Pan Włodek” z Gdańska, Fundację „Entraide” z Warszawy, Koło Kresowian w Bytowie, Stowarzyszenie „Nazaret”, Parafię w Niezabyszewie, Powiatowy Urząd Pracy, Dom dla Dzieci w Gostkowie. W placówkach oświatowych odbywają się spotkania i pogadanki z przedstawicielami Policji, Straży Pożarnej, specjalistami z PPP i MOPS. W ramach takiej współpracy realizowane są różnorodne przedsięwzięcia profilaktyczne, uświadamiające i informacyjne. Nauczyciele uczestniczą w pracach Zespołu Interdyscyplinarnego.

4.3. BADANIA W ŚRODOWISKU DZIECI I MŁODZIEŻY SZKOLNEJ

W badaniu skierowanym do grupy dzieci i młodzieży szkolnej wzięło udział 158 uczniów najstarszych klas szkół podstawowych z terenu gminy, z czego 47% stanowiły kobiety, 40% mężczyźni, a 13% respondentów nie zadeklarowało przynależności płciowej.

W pierwszej kolejności uczniowie mieli za zadanie wybrać zachowania, które ich zdaniem są przejawem przemocy. Uzyskane wyniki zestawiono w poniższej tabeli.

Tabela 18. Rodzaje zachowań przemocowych w opinii uczniów szkół podstawowych

rodzaj zachowań	liczba wskazań	odsetek wskazań %
popychanie	100	63,3%
uderzanie	135	85,4%
kopanie	123	77,8%
duszenie	134	84,8%
szarpanie	121	76,5%
przypalanie ciała	101	63,9%
policzkowanie	85	53,7%
szantaż	90	56,9%
ośmieszanie	83	52,5%

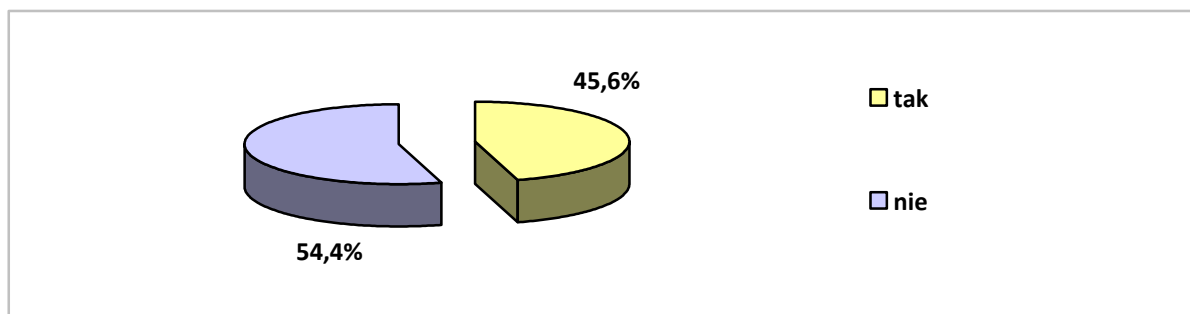
grożenie	97	61,3%
nadmierna krytyka	72	45,5%
szkalowanie w Internecie	80	50,6%
nękanie sms-ami	79	50%

Dane z badania środowiska uczniowskiego.

Żadne z 13 możliwych do wyboru zachowań przemocowych nie zostało wskazane przez wszystkich ankietowanych uczniów. Wśród najliczniej wskazywanych zachowań, które uczniowie uznali za przejaw przemocy, znalazły się: uderzanie (85,4% uczniów), duszenie (84,8%), kopanie (77,8%), szarpanie (76,5%). Najmniejszy odsetek wskazań dotyczył nadmiernej krytyki (45,5%).

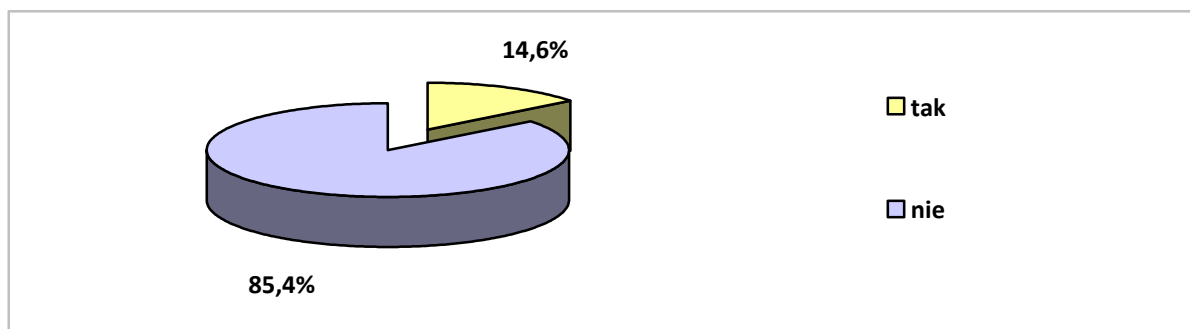
Kolejnym zagadnieniem poddanym ocenie respondentów była kwestia doświadczania przemocy ze strony rówieśników oraz w środowisku rodzinnym. Większość (54,4%) uczniów przyznało, że nie doświadczyło przemocy ze strony rówieśników, zaś 45,6% respondentów odpowiedziało na to pytanie twierdząco. Występowanie zjawiska przemocy w domu rodzinnym potwierdziło 72 osoby spośród uczestników badania. Poniższe wykresy ilustrują rozkład uzyskanych odpowiedzi.

Wykres 15. Czy doznałeś/doznałaś kiedykolwiek jakiejś formy przemocy ze strony rówieśników?

Dane z badań ankietowanych przeprowadzonych w środowisku dzieci i młodzieży szkolnej.

Wykres 16. Czy doznałeś/doznałaś kiedykolwiek jakiejś formy przemocy w swojej rodzinie?

Dane z badań ankietowanych przeprowadzonych w środowisku dzieci i młodzieży szkolnej.

W następnym pytaniu sondowano uczniów, czy słyszeli o przypadkach przemocy w rodzinach swoich znajomych. Większość z nich (66,5%) nie ma wiedzy o występowaniu

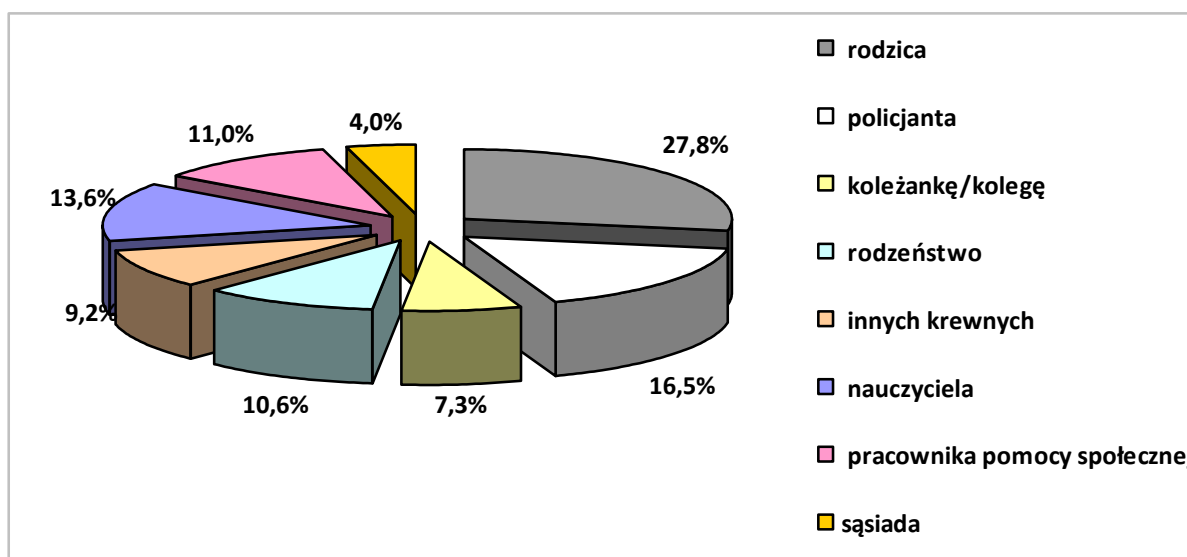

przemocy w domach osób im znanych. Jednocześnie 33,5% respondentów zadeklarowało, że słyszało o przypadkach przemocy w domach osób z ich otoczenia.

Na pytanie: „Czy uważasz, że będąc świadkiem lub ofiarą przemocy lub przemocy w rodzinie, należy kogoś o tym poinformować?”, zdecydowana większość (93,6%) odpowiedziała twierdząco.

Uczestnicy badania zadeklarowali, że najczęściej swoją wiedzę o przemocy podzieliliby się z rodzicem, policjantem, nauczycielem, pracownikiem pomocy społecznej oraz rodzeństwem. W dalszej kolejności wymieniono innych krewnych, koleżankę lub kolegę oraz sąsiada. Rozkład odpowiedzi w tym zakresie ilustruje poniższy wykres.

Wykres 17. Kogo byś poinformowała/poinformował, gdybyś doznała/doznał przemocy w rodzinie lub była/był świadkiem przemocy w rodzinie?

Dane z badań ankietowanych przeprowadzonych w środowisku dzieci i młodzieży szkolnej.

Na pytanie: „Czy uważasz, że należy prowadzić akcje i kampanie informacyjne na temat przemocy w rodzinie?”, zdecydowana większość (85,4%) badanych odpowiedziała twierdząco. Jednocześnie ponad 14% ankietowanych uważa prowadzenie takich działań za bezzasadne.

Kolejna kwestia dotyczyła uczestnictwa uczniów w zajęciach poświęconych problemom przemocy w rodzinie. Prawie 79% ankietowanych twierdzi, że nigdy nie uczestniczyło w zajęciach związanych ze zjawiskiem przemocy w rodzinie. Udział w takich zajęciach potwierdziło 21% badanych.

W odpowiedzi na pytanie dotyczące obaw o możliwość doświadczenia przemocy większość badanych (58,2%) zadeklarowała, że nie ma takich obaw. Wśród uczniów obawiających się przemocy najwięcej ankietowanych (29,2%) wskazało na przemoc

rówieśniczą, ale niepokój może budzić fakt, iż ponad 12% badanych ujawniło, że obawia się przemocy w rodzinie.

5. ZAPEWNIENIE BEZPIECZEŃSTWA KRZYWDZONYM DZIECIOM

W celu zapewnienia bezpieczeństwa krzywdzonym dzieciom, zgodnie z art. 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, została wprowadzona procedura postępowania w sytuacji konieczności odebrania dziecka z rodziny w razie stwierdzenia bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia. Procedura ma zastosowanie w sytuacji stwierdzenia faktu bezpośredniego zagrożenia życia i zdrowia dziecka przez pracownika socjalnego ośrodka pomocy społecznej w trakcie wykonywania przez niego obowiązków służbowych.

Pracownik socjalny jest zobowiązany do interwencji także w przypadku powzięcia informacji o fakcie przemocy z innego źródła, np. z informacji innych osób lub powiadomienie złożone przez Policję w godzinach pracy ośrodka pomocy społecznej. Celem interwencyjnego zabezpieczenia dziecka jest zapobieżenie negatywnym skutkom wynikającym ze stwierdzonego stanu zagrożenia zdrowia lub życia dziecka przebywającego w rodzinie. Pracownik socjalny zobowiązany jest powiadomić rodzica lub opiekuna prawnego o możliwości złożenia zażalenia na odebranie dziecka.

W przypadku podjęcia przez pracownika socjalnego wspólnie z funkcjonariuszem Policji, a także z lekarzem, ratownikiem medycznym lub pielęgniarką decyzji o odebraniu dziecka i umieszczeniu go u innej, niezamieszkującej wspólnie osoby najbliższej, w rodzinie zastępczej, rodzinnym domu dziecka lub całodobowej placówce opiekuńczo-wychowawczej, zostaje wypełnione oświadczenie o powierzeniu dziecka przez pracownika socjalnego.

6. ANALIZA SWOT WYBRANYCH OBSZARÓW PROBLEMOWYCH

Analiza SWOT służy identyfikacji mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń. Pozwala oszacować potencjał, jakim się dysponuje, oraz określić stopień, w jakim posiadane zasoby odpowiadają potrzebom i oczekiwaniom społeczności lokalnej. Przedstawiona poniżej analiza została przeprowadzona z udziałem przedstawicieli samorządu gminy, a jej przedmiotem stały się obszary zdefiniowane hasłowo: **rodzina, dziecko i młodzież, przemoc w rodzinie; zdrowie, uzależnienia, bezpieczeństwo publiczne; kapitał społeczny i ludzki.**

OBSZAR I: RODZINA, DZIECKO I MŁODZIEŻ, PRZEMOC W RODZINIE	
mocne strony	słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> wsparcie asystenta rodziny dla rodzin dysfunkcyjnych	<ul style="list-style-type: none"> brak Poradni Rodzinnej

<ul style="list-style-type: none"> • szeroko rozwinięta oferta kulturalna (w tym działalność Bytowskiego Centrum Kultury, Biblioteki Miejskiej, Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej, Muzeum Zachodnio – Kaszubskiego, Muzeum Szkoły Polskiej w Płotowie i organizacji pozarządowych) • system wsparcia finansowego dla uczniów, znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej (m.in. stypendium i zasiłek szkolny) • szeroka oferta zajęć pozalekcyjnych, sportowych i związanych z wypoczynkiem dzieci i młodzieży • wystarczająca liczba i dobra jakość funkcjonowania placówek opiekuńczych, wychowawczych i oświatowych na terenie gminy (żłobki, przedszkola publiczne i niepubliczne, szkoły podstawowe, szkoły ponadpodstawowe, Filia Państwowej Szkoły Muzycznej, Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy, Ochotniczy Hufiec Pracy) • rozwinięta baza rekreacyjno-sportowa (kompleks MOSiR, Kompleks Basenowo-Rekreacyjny „NIMFA”, boiska „ORLIK 2012”, zielone siłownie, skytepark, place zabaw, ścieżki pieszo-rowerowe) • sprawny system wsparcia dla osób potrzebujących pomocy - działalność UM, GKRPA, MOPS, CIS, PUP, KPP, PPP, PCPR, SR ZKSS, organizacji pozarządowych • funkcjonowanie na terenie gminy Placówki Wsparcia Dziennego oraz świetlic opiekuńczo-specjalistycznych • dostęp do poradnictwa specjalistycznego (psycholodzy, terapeuci, prawnicy, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna) 	
szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • tworzenie infrastruktury rozwijającej umiejętności i zainteresowania dzieci, młodzieży i dorosłych • zainteresowanie kształtowaniem umiejętności i rozwój zainteresowań dzieci, młodzieży i dorosłych • propagowanie alternatywnych form spędzania wolnego czasu wśród dzieci i młodzieży 	<ul style="list-style-type: none"> • rozpad związków (przemoc, separacje, rozwody, migracja zarobkowa) • samotne rodzicielstwo

Analiza uwarunkowań dla obszaru *rodzina, dzieci i młodzież, przemoc w rodzinie* wskazuje na zdecydowaną przewagę mocnych stron, którymi są głównie: wystarczająca liczba i dobra jakość funkcjonowania placówek opiekuńczych, wychowawczych i oświatowych na terenie gminy (żłobki, przedszkola publiczne i niepubliczne, szkoły

podstawowe, szkoły ponadpodstawowe, Filia Państwowej Szkoły Muzycznej, Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy, Ochotniczy Hufiec Pracy), system wsparcia finansowego dla uczniów, znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej (m.in. stypendium i zasiłek szkolny), wsparcie asystenta rodziny dla rodzin dysfunkcyjnych, funkcjonowanie na terenie gminy Placówki Wsparcia Dziennego oraz świetlic opiekuńczo-specjalistycznych.

Dostrzegane mocne strony w powiązaniu z akcentowanymi szansami nie mogą jednak przesłonić ciężaru gatunkowego zagrożeń, z jakimi należy się zmierzyć. Niepokoić powinny zwłaszcza rozpad związków (przemoc, separacje, rozwody, migracja zarobkowa), samotne rodzicielstwo oraz brak Poradni Rodzinnej – to kwestie, które należy uwzględnić w programowaniu działań w tym obszarze.

OBSZAR II: ZDROWIE, UZALEŻNIENIA, BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE	
mocne strony	słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> • wzrastająca świadomość mieszkańców w zakresie zdrowego trybu życia i profilaktyki zdrowotnej • dostęp do leczenia szpitalnego na terenie gminy • realizowane programy społeczne, m.in. Gminny Program Wspierania Rodziny, Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii, Gminny Program Ochrony Zdrowia Psychicznego, Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar w Rodzinie, Gminny Program osłonowy „Pomoc gminy Bytów w zakresie dożywiania” • rozwinięta oferta pomocy dla osób uzależnionych i współuzależnionych • efektywne działania funkcjonujących w gminie: <ul style="list-style-type: none"> - Zespołu Interdyscyplinarnego, działającego na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie - Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych • dostęp do powiatowych programów profilaktyki zdrowotnej • funkcjonowanie Akademii Świadomego Macierzyństwa (Szkoły Rodzenia, poradnictwa laktacyjnego) oraz Poradnie „K” • współdziałanie Gminy z Powiatem Bytowskim w zakresie realizacji Powiatowego Programu Profilaktyki Zakażeń Wirusem Brodawczaka Ludzkiego (HPV) • realizacja programów z zakresu profilaktyki 	<ul style="list-style-type: none"> • bardzo słaby dostęp do zakontraktowanych usług stomatologicznych • ograniczony dostęp do specjalistycznych usług medycznych w zakresie ochrony zdrowia, usług rehabilitacyjnych • wzrost liczby osób dotkniętych problemem uzależnień

<ul style="list-style-type: none"> uzależnień realizacja programów z zakresu profilaktyki zdrowotnej w szkołach i przedszkolach działania mające na celu podnoszenie poziomu bezpieczeństwa publicznego 	
szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> wzmacnianie i profilaktyka zdrowia psychicznego wśród dzieci, młodzieży i dorosłych działania chroniące dzieci i młodzież przed uzależnieniami 	<ul style="list-style-type: none"> pojawianie się nowych zagrożeń związanych z uzależnieniami nasilenie się zjawiska przemocy

Analiza uwarunkowań dla obszaru *zdrowie, uzależnienia, bezpieczeństwo publiczne* wskazuje na zdecydowaną przewagę mocnych stron: zapewnienie mieszkańcom dostępu do świadczeń z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej, dostęp do leczenia szpitalnego na terenie gminy, wzrastająca świadomość mieszkańców w zakresie zdrowego trybu życia i profilaktyki zdrowotnej oraz rozwinięta oferta pomocy dla osób uzależnionych i współuzależnionych.

Mimo znaczącej przewagi mocnych stron i licznych szans w tym obszarze wskazane zagrożenia (pojawianie się nowych zagrożeń związanych z uzależnieniami oraz nasilenie się zjawiska przemocy) mogą mieć wpływ na osiągnięcie zakładanych zmian w procesie wdrażania założeń budowanego programu.

OBSZAR III: KAPITAŁ SPOŁECZNY I LUDZKI	
mocne strony	słabe strony
<ul style="list-style-type: none"> szeroko rozwinięta współpraca Gminy z organizacjami pozarządowymi: partnerstwo, zlecenie, powierzanie zadań, w tym z zakresu pomocy społecznej aktywna i zróżnicowana działalność organizacji pozarządowych wysoko wykwalifikowana kadra specjalistów działająca w obszarze wsparcia społecznego profesjonalizacja pracy socjalnej w MOPS: zespoły specjalistyczne ds.: pomocy osobom starszym i niepełnosprawnym, bezdomności, pierwszego kontaktu i świadczeń, wsparcia rodziny i przeciwdziałania przemocy w rodzinie, asysty rodzinnej oraz realizacji świadczeń działania na rzecz integracji imigrantów Bytów siedzibą: Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie, Starostwa Powiatowego, Powiatowego Urzędu Pracy, Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej, Komendy Powiatowej Policji w Bytowie, Sądu 	<ul style="list-style-type: none"> brak podmiotu organizującego i koordynującego wolontariat niski poziom partycypacji społecznej, mało lokalnych przedsięwzięć angażujących społeczeństwo

<p>Rejonowego, Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej, Powiatowej Straży Pożarnej, Urzędu Skarbowego, Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Szpitala Powiatu Bytowskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> • skuteczne zabieganie przez gminę Bytów, w tym jednostki budżetowe gminy oraz organizacje pozarządowe o środki pozabudżetowe (w tym z UE) na działania związane ze zmniejszaniem bezrobocia, przeciwdziałaniem przemocy, wsparcia: rodziny, osób starszych, osób niepełnosprawnych • działania związane z rewitalizacją obszaru „Miła” • wzrastająca świadomość społeczności lokalnej na temat problemów i zagrożeń • rozwój przedsiębiorczości: jednoosobowych firm, małych i dużych przedsiębiorstw • działalność Centrum Integracji Społecznej • realizacja Budżetu Obywatelskiego • realizacja przedsięwzięć przeciwdziałających wykluczeniu cyfrowemu 	
szanse	zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> • wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców gminy • adekwatność wykształcenia lub szkoleń do potrzeb lokalnego rynku pracy • edukacja i uświadamianie społeczeństwa nt. problemów społecznych, odpowiedzialności za jakość własnego życia • doskonalenie i profesjonalizacja kadr instytucji samorządowych • wzrost aktywności społecznej skierowanej na pomoc innym • realizowanie w skali krajowej, wojewódzkiej, powiatowej i gminnej programów w zakresie polityki społecznej, koordynacja tych działań • środki pozabudżetowe, w tym z UE, na m.in.: przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu, rozwój infrastruktury i oferty placówek opiekuńczych, wychowawczych, edukacyjnych, związanych z kulturą, ochronę zasobów środowiska naturalnego, rozwój sieci wsparcia dla osób starszych i niepełnosprawnych, budownictwo socjalne i komunalne, wzrost poczucia bezpieczeństwa wspólnoty samorządowej, likwidację barier architektonicznych, rozwój i propagowanie sportu, aktywnego spędzania czasu, zrównoważony rozwój • dodatni przyrost naturalny 	<ul style="list-style-type: none"> • starzenie się społeczeństwa • zubożenie społeczeństwa na problemy społeczne • nasilanie się postaw roszczeniowych • konkurencja pomiędzy gminami w zabieganiu o środki pomocowe oraz lokalizacje inwestycji • ograniczone środki finansowe z budżetu państwa na zadania zlecone • brak kadry świadczącej usługi społeczne, w szczególności pracę socjalną, asystenturę rodzin, asystenturę osób niepełnosprawnych, usługi opiekuńcze, specjalistyczne usługi opiekuńcze, w tym dla osób z zaburzeniami psychicznymi

Analiza uwarunkowań dla obszaru *kapitał społeczny i ludzki* pokazała zdecydowaną przewagę mocnych stron, którymi są głównie: aktywna i zróżnicowana działalność

organizacji pozarządowych, szeroko rozwinięta współpraca Gminy z organizacjami pozarządowymi: partnerstwo, zlecenie, powierzanie zadań, w tym z zakresu pomocy społecznej. Należy także podkreślić funkcjonowanie wysoko wykwalifikowanej kadry specjalistów działającej w obszarze wsparcia społecznego oraz wzrastającą świadomość społeczności lokalnej na temat problemów i zagrożeń.

Jednakże liczne mocne strony w powiązaniu z akcentowanymi szansami nie powinny przesłonić wagi słabych stron oraz dostrzeganych i zasygnalizowanych zagrożeń, z jakimi należy się zmierzyć. Starzenie się społeczeństwa, zubożenie społeczeństwa na problemy społeczne oraz niski poziom partycypacji społecznej, mało lokalnych przedsięwzięć angażujących społeczeństwo, to w obliczu niekorzystnych tendencji demograficznych, niezwykle istotne kwestie rzutujące na kształt programu działań w tym obszarze.

7. OCENA WDROŻENIA ZAŁOŻEŃ POPRZEDNIO REALIZOWANEGO PROGRAMU

Ocena wdrożenia poprzednio realizowanego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie stanowi punkt odniesienia do konstrukcji założeń polityki antyprzemocowej gminy Bytów na lata 2021-2025. W jej ramach zostały wskazane trudności napotkane przy wdrażaniu programu, osiągnięcia w jego realizacji, przedsięwzięcia, których nie udało się zrealizować podczas wdrażania oraz przedsięwzięcia, które należałoby podjąć w nowym okresie programowania.

Trudności napotkane przy wdrażaniu programu:

Nie napotkano trudności przy wdrażaniu programu.

Osiągnięcia w realizacji działań wyznaczonych w ramach programu:

- działalność Zespołu Interdyscyplinarnego na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz realizacja projektów współfinansowanych corocznie przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w ramach Programu Osłonowego „Wspieranie jednostek samorządu terytorialnego w tworzeniu systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie”, edycje: 2017, 2018, 2019, 2020,
- efektywne prowadzenie grupy edukacyjno – wspierającej dla osób doznających przemocy w rodzinie,
- zwiększenie skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie i dostępności do oferty pomocowej,
- dobra współpraca i skoordynowane działania służb wchodzących w skład Zespołu Interdyscyplinarnego i grup roboczych.

Przedsięwzięcia, których nie udało się zrealizować podczas wdrażania programu:

Zrealizowano wszystkie zaplanowane działania.

Przedsięwzięcia, które należałoby podjąć lub kontynuować w nowym okresie programowania:

- kontynuacja prowadzenia grupy edukacyjno – wspierającej dla osób doznających przemocy w rodzinie,
- kontynuacja prowadzenia warsztatów podnoszących kompetencje rodzicielskie,
- dalsze wzmacnianie kompetencji służb i przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu,
- aplikowanie o środki pozabudżetowe na działania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Najważniejsze programy i projekty wynikające z zapisów programu, które zostały zrealizowane:

Program Osłonowy „Wspieranie jednostek samorządu terytorialnego w tworzeniu systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie”, edycje: 2017, 2018, 2019, 2020:

- „Rodzina Razem” (2017 rok),
- „Dasz radę – wsparcie rodzin uwikłanych w przemoc w rodzinie” (2018 rok),
- „Razem przeciw przemocy – wsparcie rodzin zagrożonych i doznających przemocy” (2019 rok),
- „Reaguj na przemoc – wsparcie rodzin zagrożonych i doznających przemocy” (2020 rok).

Ogólna ocena realizacji założeń programu

Zespół dokonujący oceny realizacji założeń poprzedniego programu, uwzględniając osiągnięcia, ograniczenia, zachodzące lokalnie zmiany związane ze zjawiskiem przemocy w rodzinie, mając do dyspozycji pięciopunktową skalę ocen, którym przypisano odpowiedni stopień realizacji, tak że ocena: 1 – oznacza, że programu nie wdrożono; 2 – oznacza, że rozpoczęto wdrażanie założeń programu; 3 – oznacza, że częściowo wdrożono przyjęte założenia programu; 4 – oznacza, że osiągnięto zaawansowany stopień wdrożenia założeń programu; 5 – oznacza, że w pełni i skutecznie wdrożono założenia programu, zaproponował **ogólną ocenę realizacji programu na poziomie 5.**

Uzasadniając przyjętą ocenę podkreślono, że wszystkie działania Zespołu Interdyscyplinarnego były nastawione na realizację głównego celu, tj. zwiększenie skuteczności przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz zmniejszenie skali tego zjawiska w gminie, zawartego w Gminnym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie w Gminie Bytów na lata 2016 – 2020. Powyższy cel był

realizowany przy aktywnej współpracy wszystkich służb działających w obszarze przeciwdziałania przemocy w rodzinie. Dzięki aplikowaniu o środki zewnętrzne zwiększyła się oferta pomocowa dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie. Z kolei działania skierowane do przedstawicieli służb przeciwdziałających przemocy w rodzinie miały duży wpływ na podniesienie jakości ich pracy i przeciwdziałanie wypaleniu zawodowemu.

III. PROJEKTOWANE DZIAŁANIA PROGRAMOWE

Wyniki diagnozy problemów przemocy w rodzinie na terenie gminy, opartej na analizie źródeł zastanych, danych z badań ankietowych oraz analizie SWOT, a także wnioski z oceny wdrożenia poprzednio realizowanego programu pozwoliły na opracowanie założeń Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Bytów na lata 2021-2025. Zostały one przedstawione w formie celu głównego, celów operacyjnych i kierunków działań, których realizacja powinna przyczynić się do zminimalizowania zjawiska przemocy w rodzinie, jak i zapobiegania temu zjawisku w przyszłości.

1. CEL GŁÓWNY PROGRAMU

Cel główny, wyznaczony w Gminnym Programie Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie dla Gminy Bytów na lata 2021-2025, jest następujący:

**Zapobieganie zjawisku przemocy w rodzinie na terenie gminy,
wspieranie i ochrona ofiar oraz skuteczne oddziaływanie
na sprawców przemocy w rodzinie.**

Osiągnięcie celu głównego jest uwarunkowane realizacją wyznaczonych i przedstawionych poniżej celów operacyjnych oraz działań.

2. CELE OPERACYJNE I DZIAŁANIA

CEL OPERACYJNY 1:				
Wspieranie rodzin doświadczających przemocy lub zagrożonych przemocą.				
Działania	Termin realizacji	Realizatorzy i partnerzy	Wskaźniki	Zakładane rezultaty
Pomoc finansowa i rzeczowa oraz specjalistyczne poradnictwo dla rodzin dotkniętych przemocą.	2021-2025	MOPS GKRPA UM EKS placówki oświatowe NGO	<ul style="list-style-type: none"> - liczba rodzin, którym udzielono wsparcia - rodzaj wsparcia - liczba porad 	<ul style="list-style-type: none"> - wzmocnienie bezpieczeństwa socjalnego i psychologicznego rodzin doświadczających przemocy
Praca socjalna z rodzinami, w których występuje przemoc.	2021-2025	MOPS	<ul style="list-style-type: none"> - liczba rodzin, którym udzielono wsparcia w postaci pracy socjalnej 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawa funkcjonowania i kondycji rodzin - zmniejszenie liczby rodzin, w których wielokrotnie interweniowano z powodu przemocy domowej - włączenie społeczne rodzin izolujących się i izolowanych
Poszerzenie dostępu do pomocy terapeutycznej i prawnej dla osób i rodzin dotkniętych przemocą.	2021-2025	MOPS ZI PKI NGO	<ul style="list-style-type: none"> - liczba rodzin, którym udzielono wsparcia - liczba porad - rodzaj porad 	<ul style="list-style-type: none"> - wzmocnienie rodzin doświadczających przemocy
Zapewnienie osobom dotkniętym przemocą	2021-2025	MOPS PCPR	<ul style="list-style-type: none"> - liczba osób, którym udzielono wsparcia 	<ul style="list-style-type: none"> - zapobieganie eskalacji przemocy w rodzinie

w rodzinie miejsc w ośrodkach wsparcia.				- zapewnienie komfortu socjalnego i psychologicznego osobom i rodzinom dotkniętym przemocą
Prowadzenie poradnictwa i interwencji w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	2021-2025	MOPS ZI GKRPA PKI KPP placówki oświatowe placówki ochrony zdrowia, NGO kościóły i związki wyznaniowe	- liczba rodzin, którym udzielono wsparcia - liczba porad - rodzaj porad - liczba podjętych interwencji	- zapewnienie bezpieczeństwa rodzinie - wzmocnienie kondycji rodzin doświadczających przemocy - wzmocnienie rodzin narażonych na przemoc - ograniczenie zjawiska przemocy w rodzinie
Prowadzenie rozmów i kierowanie sprawców przemocy w rodzinie do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych.	2021-2025	GKRPA ZI MOPS	- liczba przeprowadzonych rozmów ze sprawcami przemocy - liczba sprawców przemocy skierowanych do udziału w programach korekcyjno-edukacyjnych.	- zmniejszenie poziomu zagrożenia przemocą domową - zmiana zachowań sprawców przemocy
Pomoc sprawcom przemocy w powrocie do prawidłowego funkcjonowania w społeczeństwie po zakończonym procesie	2021-2025	MOPS ZI KPP SR NGO kościóły i związki wyznaniowe	- liczba i rodzaj podjętych działań	- zmniejszenie poziomu zagrożenia przemocą domową - poprawa relacji w rodzinach doświadczających

działań resocjalizacyjnych i socjoterapeutycznych.		społeczność lokalna		przemocy
--	--	---------------------	--	----------

CEL OPERACYJNY 2.:

Prowadzenie na terenie gminy działań profilaktycznych, informacyjnych i edukacyjnych mających na celu eliminowanie zjawiska przemocy w rodzinie.

Działania	Termin realizacji	Realizatorzy i partnerzy	Wskaźniki	Zakładane rezultaty
Upowszechnianie informacji o instytucjach i organizacjach świadczących pomoc ofiarom agresji i przemocy w rodzinie.	2021-2025	MOPS ZI GKRPA KPP placówki oświatowe świetlice NGO kościóły i związki wyznaniowe	<ul style="list-style-type: none"> - liczba podjętych działań - rodzaj podjętych działań 	<ul style="list-style-type: none"> - poprawa efektywności i skuteczności wsparcia udzielanego rodzinom
Zwiększanie motywacji do zmian w zakresie funkcjonowania psychologicznego, rodzinnego i społecznego mieszkańców gminy, a w szczególności członków rodzin, w których występuje przemoc i zagrożonych przemocą.	2021-2025	MOPS ZI GKRPA PKI placówki oświatowe świetlice PPP NGO kościóły i związki wyznaniowe społeczność lokalna	<ul style="list-style-type: none"> - liczba podjętych działań - rodzaj podjętych działań - liczba osób objętych działaniami 	<ul style="list-style-type: none"> - wzrost świadomości i kompetencji społecznych mieszkańców - niwelowanie niekorzystnych zjawisk z życia społecznego i rodzinnego - poprawa funkcjonowania i kondycji rodzin
Prowadzenie pogadarek, prelekcji na temat	2021-2025	GKRPA PKI	<ul style="list-style-type: none"> - liczba pogadarek i prelekcji 	<ul style="list-style-type: none"> - podniesienie umiejętności

przemocy w rodzinie.		ZI MOPS placówki oświatowe świetlice PPP NGO	- liczba uczestników	zapobiegania problemom dotykającym rodzinę - zmiana świadomości społecznej
Przeprowadzanie akcji profilaktycznych, organizowanie imprez kulturalnych i sportowych z uwzględnieniem kwestii przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	2021-2025	UM OS UM EKS MOPS ZI PKI placówki oświatowe świetlice jednostki sportowo- rekreacyjne PPP NGO kościół i związki wyznaniowe społeczność lokalna	- liczba podjętych działań - rodzaj podjętych działań	- zmiana nastawień do problemu przemocy w rodzinie - zapobieganie eskalacji zjawiska przemocy rodzinie - umocnienie prawidłowego modelu rodziny
Wzmacnianie pozytywnego wizerunku rodziny i promowanie potrzeby zachowania odpowiednich relacji wśród jej członków.	2021-2025	MOPS ZI GKRPA placówki oświatowe świetlice jednostki sportowo- rekreacyjne PPP NGO kościół i związki wyznaniowe społeczność lokalna	- liczba podjętych działań - rodzaj podjętych działań - liczba uczestników	- wzmocnienie rodzin - eliminowanie zjawisk zakłócających prawidłowe funkcjonowanie rodzin - przywracanie właściwych relacji w rodzinie

<p>Podjęcie działań zmierzających do rozładowania stresu i agresji w środowisku dzieci i młodzieży poprzez sport i uczestnictwo w kulturze.</p>	<p>2021-2025</p>	<p>UM EKS placówki oświatowe jednostki sportowo-rekreacyjne NGO kościół i związki wyznaniowe społeczność lokalna</p>	<ul style="list-style-type: none"> - liczba podjętych działań - rodzaj podjętych działań - liczba uczestników 	<ul style="list-style-type: none"> - wyzwalanie pozytywnych emocji - integrowanie środowiska dzieci i młodzieży oraz społeczności lokalnej - poprawa bezpieczeństwa mieszkańców
---	------------------	--	--	--

CEL OPERACYJNY 3.:

Doskonalenie kompetencji kadr samorządowych i organizacji pozarządowych w zakresie profilaktyki i przeciwdziałania przemocy w rodzinie.

Działania	Termin realizacji	Realizatorzy i partnerzy	Wskaźniki	Zakładane rezultaty
<p>Doskonalenie kompetencji zawodowych przedstawicieli służb przeciwdziałających przemocy w rodzinie w zakresie udzielania skutecznego wsparcia osobom i rodzinom dotkniętym i zagrożonym przemocą.</p>	<p>2021-2025</p>	<p>MOPS ZI GKRPA PCPR ROPS KPP placówki ochrony zdrowia SR PR</p>	<ul style="list-style-type: none"> - liczba odbytych szkoleń - rodzaj odbytych szkoleń - liczba - liczba osób biorących udział w szkoleniach 	<ul style="list-style-type: none"> - podwyższenie kompetencji służb przeciwdziałających przemocy w rodzinie - poprawa efektywności i skuteczności wsparcia udzielanego rodzinom - zwiększenie skuteczności podejmowanych działań pomocowych - poszerzenie zakresu i form wsparcia adresowanego do rodzin

				doświadczających przemocy domowej i zagrożonych przemocą - poprawa funkcjonowania rodzin objętych wsparciem
Kontynuowanie działalności Zespołu Interdyscyplinarnego Gminy Bytów.	2021-2025	ZI	- liczba spotkań ZI - liczba grup roboczych - liczba podjętych działań - rodzaj podjętych działań - liczba rodzin objętych działaniami	- poprawa efektywności i skuteczności wsparcia udzielanego rodzinom - poprawa funkcjonowania i kondycji rodzin
Organizowanie szkoleń i warsztatów dla nauczycieli na temat przemocy w środowisku szkolnym i rodzinnym uczniów.	2021-2025	UM EKS placówki oświatowe GKRPA ZI PPP	- liczba szkoleń - rodzaj szkoleń - liczba uczestników	- podwyższenie wiedzy nauczycieli w zakresie rozpoznawania i przeciwdziałania przemocy - podwyższenie kompetencji kadr pedagogicznych w zakresie udzielania skutecznego wsparcia osobom i rodzinom dotkniętym i zagrożonym przemocą - eliminowanie zachowań agresywnych w środowisku uczniowskim

				<ul style="list-style-type: none"> - wzmocnienie poczucia bezpieczeństwa osób i rodzin doświadczających przemocy
<p>Wspieranie organizacji pozarządowych w podejmowanych działaniach o charakterze profilaktycznym oraz mającym na celu zapobieganie problemom uzależnień i przemocy w rodzinie.</p>	2021-2025	<p>UM EKS GKRPA MOPS ZI placówki oświatowe KPP NGO</p>	<ul style="list-style-type: none"> - liczba podjętych działań - rodzaj podjętych działań - liczba organizacji pozarządowych objętych wsparciem 	<ul style="list-style-type: none"> - podniesienie skuteczności ochrony ofiar przemocy - zapobieganie eskalacji przemocy w danej rodzinie - zapewnienie komfortu socjalnego i psychologicznego osobom i rodzinom dotkniętym przemocą
<p>Monitorowanie i kontrolowanie problemów agresji i przemocy występujących w gminie.</p>	2021-2025	<p>ZI MOPS GKRPA placówki oświatowe KPP SR PCPR PPP placówki ochrony zdrowia</p>	<ul style="list-style-type: none"> - liczba i rodzaj przestępstw popełnionych na terenie gminy - liczba i rodzaj wykroczeń na terenie gminy - liczba Niebieskich Kart - liczba osób objętych dozorem i nadzorem kuratorskim 	<ul style="list-style-type: none"> - zmniejszenie liczby osób i rodzin doświadczających przemocy - wzmacnianie bezpieczeństwa psychologicznego rodzin doświadczających przemocy

CEL OPERACYJNY 4:**Współpraca podmiotów na rzecz przeciwdziałania przemocy w rodzinie na terenie gminy.**

Działania	Termin realizacji	Realizatorzy i partnerzy	Wskaźniki	Zakładane rezultaty
Podnoszenie świadomości mieszkańców w zakresie problemów uzależnień i przeciwdziałania przemocy w rodzinie.	2021-2025	GKRPA MOPS ZI placówki oświatowe jednostki sportowo- rekreacyjne świetlice NGO kościół i związki wyznaniowe społeczność lokalna	<ul style="list-style-type: none"> - liczba podjętych działań - rodzaj podjętych działań - liczba osób i rodzin korzystających ze wsparcia pomocy społecznej z powodu uzależnień i przemocy w rodzinie	<ul style="list-style-type: none"> - poprawa efektywności i skuteczności wsparcia udzielanego rodzinom - poprawa funkcjonowania i kondycji rodzin - zmniejszenie liczby osób i rodzin dotkniętych uzależnieniami i przemocą
Integrowanie działań w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie w gminie poprzez stałą współpracę podmiotów działających na terenie gminy i podmiotów spoza gminy wspierających mieszkańców.	2021-2025	UM EKS GKRPA MOPS ZI placówki oświatowe jednostki sportowo- rekreacyjne świetlice KPP SR PR PCPR PPP NGO kościół i związki wyznaniowe	<ul style="list-style-type: none"> - liczba podjętych działań - rodzaj podjętych działań - liczba osób i rodzin korzystających ze wsparcia pomocy społecznej z powodu uzależnień i przemocy w rodzinie	<ul style="list-style-type: none"> - poprawa efektywności i skuteczności wsparcia udzielanego rodzinom - poprawa funkcjonowania i kondycji rodzin - zmniejszenie liczby osób i rodzin dotkniętych uzależnieniami i przemocą

Poszerzanie współpracy podmiotów w zakresie wzmocnienia kondycji rodzin zamieszkujących w gminie i eliminowania niekorzystnych zjawisk mających wpływ na komfort i jakość ich życia.	2021-2025	UM EKS GKRPA MOPS ZI placówki oświatowe NGO kościół i związki wyznaniowe	- liczba podjętych działań - rodzaj podjętych działań	- poprawa funkcjonowania i kondycji rodzin - utrwalenie w świadomości społecznej wzorca rodziny prawidłowo wypełniającej przypisane jej funkcje i wolnej od zachowań patologicznych
Wzmacnianie poczucia bezpieczeństwa mieszkańców gminy.	2021-2025	GKRPA MOPS ZI KPP PR SR	- liczba podjętych działań - rodzaj podjętych działań	- poprawa komfortu i warunków życia mieszkańców gminy

Legenda:

UM EKS – Urząd Miejski Wydział Edukacji, Kultury i Sportu
MOPS – Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej
GKRPA – Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych
ZI – Zespół Interdyscyplinarny Gminy Bytów
PKI – Punkt Konsultacyjno – Informacyjny
SR – Sąd Rejonowy

PR – Prokuratura Rejonowa
ROPS – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
PCPR – Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie
PPP – Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna
NGO – organizacje pozarządowe
KPP – Komenda Powiatowa Policji

IV REALIZACJA PROGRAMU

1. KOORDYNATOR, PODMIOTY ODPOWIEDZIALNE I PARTNERZY

Koordinatorem programu będzie Zespół Interdyscyplinarny Gminy Bytów. Podmiotami odpowiedzialnymi za realizację działań są: Zespół Interdyscyplinarny, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej, Policja, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, właściwe wydziały Urzędu Miejskiego, placówki wychowania przedszkolnego, placówki oświatowe.

Partnerami w realizacji działań są: Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Bytowie, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Bytowie, Powiatowy Urząd Pracy w Bytowie, ośrodki leczenia uzależnień, specjaliści, placówki ochrony zdrowia, ośrodki wsparcia, grupy samopomocowe, placówki kultury, jednostki sportowo-rekreacyjne, świetlice, Prokuratura Rejonowa, Sąd Rejonowy, kuratorzy sądowi, organizacje pozarządowe, kościoły i związki wyznaniowe, społeczność lokalna.

2. MONITORING I EWALUACJA

Monitoring programu, polegający na gromadzeniu i analizowaniu informacji dotyczących realizowanych działań, będzie prowadzony przez Dyrektora Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bytowie, przy udziale członków Zespołu Interdyscyplinarnego oraz przedstawicieli służb, które w zakresie swoich kompetencji realizują zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy w rodzinie. Celem monitoringu będzie badanie, czy realizacja działań przebiega bez zakłóceń. Monitoring realizacji programu umożliwi:

- systematyczną obserwację działań programu,
- weryfikację zgodności założonych celów z osiąganymi efektami,
- ocenę zaangażowania jednostek w realizację działań.

Do monitoringu wykorzystane zostaną wskaźniki realizacji działań wyznaczonych w ramach poszczególnych celów programu. W miarę rozwoju systemu monitorowania dokumentu będą mogły zostać zidentyfikowane nowe wskaźniki, które w odpowiedni sposób będą charakteryzowały przebieg realizacji podejmowanych działań. Natomiast ewaluacja programu będzie dotyczyła zarówno liczby prowadzonych działań, jak i ich jakości. Celem ewaluacji będzie ocena efektywności programu poprzez gromadzenie, analizę i interpretację danych. Z prowadzonego monitoringu i ewaluacji zostanie przygotowany zbiorczy raport (sprawozdanie), który zostanie przedstawiony Burmistrzowi Bytowa i Radzie Miejskiej na sesji do końca kwietnia 2026 roku.

3. FINANSOWANIE

Działania podejmowane w ramach realizacji Programu, związane z osiągnięciem wyznaczonych celów, finansowane będą ze środków własnych samorządu gminy. Przewiduje się również współudział w finansowaniu ww. działań ze środków budżetu państwa, środków pochodzących z UE oraz innych środków pomocowych.

SPIS TABEL I WYKRESÓW

Tabela 1. Rodzaje i formy przemocy.....	3
Tabela 2. Policyjne statystyki procedury „Niebieskie Karty” za rok 2019.....	4
Tabela 3. Liczba mieszkańców gminy w latach 2017-2019.....	10
Tabela 4. Struktura wiekowa mieszkańców gminy w latach 2017-2019.....	10
Tabela 5. Podmioty świadczące wsparcie osobom dotkniętym przemocą w rodzinie w gminie.....	11
Tabela 6. Opłaty z zezwoleń na sprzedaż alkoholu i wydatki na realizację programu profilaktyki w gminie w latach 2017-2019	12
Tabela 7. Środki finansowe przeznaczone w gminie w latach 2017-2019 na profilaktykę i rozwiązywanie problemów uzależnień oraz przemocy w rodzinie	12
Tabela 8. Działalność GKRPA w latach 2017-2019 w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień w gminie	17
Tabela 9. Działalność Zespołu Interdyscyplinarnego w gminie Bytów w latach 2017-2019.....	13
Tabela 11. Beneficjenci systemu pomocy społecznej w gminie objęci wsparciem MOPS-u w latach 2017-2019	15
Tabela 12. Beneficjenci systemu pomocy społecznej w gminie objęci wsparciem MOPS-u z powodu przemocy w rodzinie, alkoholizmu lub narkomanii w latach 2017-2019	15
Tabela 13. Jednostki wsparcia dla osób dotkniętych przemocą w rodzinie spoza gminy	18
Tabela 10. Dane Komendy Powiatowej Policji dotyczące przemocy w rodzinie na terenie gminy Bytów w latach 2017-2019.....	19
Tabela 14. Numery telefonów, pod którymi można uzyskać wsparcie i porady	21
Tabela 15. Parafie rzymskokatolickie w gminie w 2019 roku.....	22
Tabela 16. Przypadki negatywnych zachowań i zjawisk patologicznych ujawnionych w społeczności uczniowskiej w gminie w roku szkolnym 2018/2019	29
Tabela 17. Przypadki patologicznych zachowań i dysfunkcji stwierdzonych w środowisku rodzinnym uczniów w roku szkolnym 2018/2019	30
Tabela 18. Rodzaje zachowań przemocowych w opinii uczniów szkół podstawowych	31
Wykres 1. Struktura ankietowanych według kryterium płci	9
Wykres 2. Struktura respondentów według kryterium wieku	9
Wykres 3. Jaka jest wg Pani/Pana najczęstsza przyczyna stosowania przemocy w rodzinie?	24
Wykres 4. Jakie Pani/Pana zdaniem czynniki mogą mieć wpływ na postępowanie sprawców przemocy w rodzinie?	24
Wykres 5. Jak Pani/Pana zdaniem powinna zachowywać się ofiara przemocy w rodzinie?.....	25
Wykres 6. Czy zna Pani/Pan przypadki występowania przemocy w rodzinie na terenie gminy lub o nich słyszała/słyszał?.....	25
Wykres 7. Jakie formy przemocy wg Pani/Pana wiedzy występują najczęściej w rodzinach zamieszkałych w gminie?	26
Wykres 8. Kto wg Pani/Pana wiedzy jest najczęściej ofiarą przemocy w rodzinie w gminie?	26
Wykres 9. Kto wg Pani/Pana wiedzy jest najczęściej sprawcą przemocy w rodzinie w gminie?	26
Wykres 10. Czy wg Pani/Pana wiedzy realizowana w gminie oferta pomocy dla ofiar przemocy w rodzinie jest wystarczająca?	27
Wykres 11. Czy wg Pani/Pana wiedzy podejmowane w gminie działania wobec sprawców przemocy w rodzinie są wystarczające?	27
Wykres 12. Czy postrzega Pani/Pan przemoc w rodzinie jako istotny problem na terenie gminy?	27
Wykres 13. Czy Pani/Pana zdaniem istnieje ryzyko nasilenia się problemu przemocy w rodzinie na terenie gminy?	28
Wykres 14. Jak Pani/Pan ocenia prowadzone w gminie działania profilaktyczne związane z problemem przemocy w rodzinie?.....	28
Wykres 15. Czy doznałaś/doznałeś kiedykolwiek jakiegóż formy przemocy ze strony rówieśników?	32
Wykres 16. Czy doznałaś/doznałeś kiedykolwiek jakiegóż formy przemocy w swojej rodzinie?	32
Wykres 17. Kogo byś poinformowała/poinformował, gdybyś doznała/doznał przemocy w rodzinie lub była/był świadkiem przemocy w rodzinie?	33